

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ:
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΣΤΥΛΙΑΝΗ Δ. ΣΤΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΑΓΟΡΑΚΗ ΜΑΡΙΑ ΕΛΕΝΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2020

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του διατμηματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Λογιστική και Ελεγκτική του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Λάρισα, Ιανουάριος 2020

Στύλου Στυλιανή

Ευχαριστίες

Θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα. Αγοράκη Μαρία Ελένη για τη καλή συνεργασία, την πολύτιμη καθοδήγηση και τη συμβολή της για την συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για όλη τη στήριξη και την κατανόησή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	ΣΕΛ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 :ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	
2.1 Η σημασία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης & η εταιρική κοινωνική ευθύνη	9
2.2 Το πλαίσιο της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης	11
2.3 Διεθνή λογιστικά πρότυπα στην Ελλάδα	12
2.4 Η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων ΔΛΠ-1	14
2.5 Η κατάργηση του ΕΓΛΣ και υιοθέτηση των ΕΛΠ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	
3.1 Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση	17
3.2 Το θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου (ΠΑ)	20
3.3 Εταιρική διακυβέρνηση- εσωτερικός έλεγχος – χρηματοοικονομική πληροφόρηση αλληλένδετες έννοιες	25
3.4 Η επιτροπή ελέγχου	27
3.5 Σύστημα διαχείρισης κινδύνου και εσωτερικός έλεγχος	32
3.6 Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με το SOX 404	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	
4.1 Παράγοντες Παραποίησης οικονομικών καταστάσεων	37
4.2 Οικονομική κρίση συνδετικός κρίκος της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων	41
4.3 ΔΠΕ 240 απάτη	43
4.4 Τεχνικές χειραγώγησης οικονομικών κερδών (λογιστικές)	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	
5.1 Ερευνητικό Υπόδειγμα	50
5.2 Περιγραφική Στατιστική	54
5.3 Εμπειρική Ανάλυση	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ- ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	62

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της διπλωματικής είναι η ανάλυση της επίδρασης του εσωτερικού ελέγχου στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί ως ανεξάρτητη υπηρεσία μέσα σε μία εταιρεία με σκοπό να προσθέσει αξία και να βελτιώσει τη λειτουργία ενός οργανισμού. Η ανεξαρτησία, η άριστη επαγγελματική κατάρτιση των ελεγκτών καθώς και το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑ συμβάλουν στην αποτροπή της απάτης. Ο εσωτερικός έλεγχος συνδέεται με την εταιρική διακυβέρνηση, την επιτροπή ελέγχου και τη διαχείριση της Διοίκησης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στους παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και στις λογιστικές τεχνικές χειραγώγησης των κερδών. Η μελέτη περίπτωσης αφορά τις ελληνικές εισηγμένες εταιρείες την περίοδο 2015-2017, με μια σειρά από αλλαγές στη λογιστική απεικόνιση, τη νομοθεσία, τη φορολογία και στην έκθεση ελέγχου που επιβλήθηκαν από τις ρυθμιστικές αρχές. Στόχος των μεταρρυθμίσεων, ο τερματισμός της μακροχρόνιας οικονομικής κρίσης και η στροφή προς την οικονομική ευημερία. Η χειραγώγηση των κερδών από τη Διοίκηση θα επηρεάσει τις τιμές των αριθμοδεικτών με σκοπό το δόλο. Στο οικονομετρικό μοντέλο η χειραγώγηση των κερδών έχει αρνητική επίδραση στο κεφάλαιο κίνησης ως προς το σύνολο ενεργητικού. Επομένως ο συγκεκριμένος δείκτης αποτελεί μέτρο εντοπισμού για χειραγώγηση των κερδών, καθώς και οι δείκτες απαιτήσεις προς πωλήσεις, μικτά κέρδη προς σύνολο ενεργητικού και η εξωτερική ανάθεση από big4 ως στατιστικά σημαντικές.

Λέξεις κλειδιά: εσωτερικός έλεγχος, χρηματοοικονομική πληροφόρηση, λογιστικά τεχνάσματα, Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, χειραγώγηση των κερδών

ABSTRACT

The purpose of the study is to determine the effect of internal audit on financial performance. Internal audit functions as an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value to and improve an organization's operations. The independence, the excellent professional training of auditors and the institutional framework of Internal Audit help to prevent fraud. Internal audit is related to corporate governance, audit committee and Board Directors. Particular emphasis will be placed on the factors of a false financial statement and the accounting violations of earning management. The case study concerns Greek listed companies in the period 2015-2017, included by reforms on legislation, tax policy and the accounting regulations. The reforms aim to put an end to the long-term economic crisis and move towards economic prosperity. The earning management will affect the values of financial ratios. In the econometric model, the earning management has a negative effect on working capital to total assets. Therefore, this indicator is a measure to detect the earning management, as well as the indicator customers' receivables turnover, the indicator of asset turnover and the variable provision external audit by big 4 as statistically significant.

Κωδικοί JEL:

internal audit, false financial statement, IIA, earning managemen

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 :ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποτελεί αντικείμενο έρευνας αρκετών δεκαετιών (Nagy and Cenker 2007). Οι ερευνητές όπως οι Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, (2013), ο Λουμιώτης, (2015), οι Abbott et al, (2016) και οι Coram, Ferguson and Moroney, (2008), ασχολήθηκαν με τη σύνδεση του εσωτερικού ελέγχου και την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Το ενδιαφέρον ξεκίνησε από την Αμερική με το νόμο Sarbanes Oxley το 2002. Για την Ελλάδα ορίστηκε ένα σχετικό υπόβαθρο του πλαισίου της εταιρικής διακυβέρνησης το 1999 και έχοντας ως αφορμή τα εταιρικά και ελεγκτικά σκάνδαλα στις ΗΠΑ επιβλήθηκε παγκοσμίως ο νόμος του 3016/ 2002, ο οποίος δεν υλοποιήθηκε πλήρως από όλες τις ελληνικές επιχειρήσεις (Mertzanis, 2011), ενώ το σύστημα εσωτερικού ελέγχου SOX 404, είχε θετική εξέλιξη στην Ελλάδα μετά το 2009. Με το SOX 404 γίνεται κατανοητή η ευθύνη της διοίκησης για την ορθή απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων. Ομοίως δίνεται βαρύτητα σε δύο έννοιες την εταιρική διακυβέρνηση και την επιτροπή ελέγχου που συνδράμουν σε μια έγκυρη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Η επιτροπή ελέγχου αποτελεί νομοθετικό πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης και ένα από τα αντικείμενα που δραστηριοποιείται αφορούν τον τρόπο που πρέπει να λειτουργεί ο εσωτερικός έλεγχος (Ψαράκη, 2011). Παράλληλα η επιτροπή ελέγχου εξετάζει τον κίνδυνο της εταιρείας και την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή από τη Διοίκηση, ενώ η εταιρική διακυβέρνηση θεμελιώνει μέσω του εσωτερικού ελέγχου την ύπαρξη ορθής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (Zhou, Owusu-Ansah and Maggina, 2018). Όσο αναφορά τη χώρα μας, η Ελλάδα δεσμεύτηκε με μια σειρά αλλαγών στη φορολογία και στη λογιστική τυποποίηση με το Ν.4308/ 2014 και στο νόμο περί Αναμόρφωσης του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών 4548/2018, λόγω του δανεισμού της από τις ξένες δυνάμεις (Tsalavoutas, 2017). Αρκετές επιχειρήσεις στην προσπάθεια τους να επιβιώσουν από την οικονομική κρίση κατέφευγαν σε λογιστικά τεχνάσματα, με αποτέλεσμα την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων τους μέσω δημιουργικής λογιστικής (Creative accounting). Σίγουρα τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τη Διοίκηση έχουν οικονομικό χαρακτήρα και ποικίλουν για κάθε επιχείρηση (Λουμιώτης, 2015). Ωστόσο στο οικονομετρικό μοντέλο εστιάζεται η περίπτωση της χειραγώγησης των κερδών από τη Διοίκηση. Οι αριθμοδείκτες είναι εργαλείο εξέτασης για την ορθή απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης μίας επιχείρησης και στην εμπειρική μελέτη παίρνουν το ρόλο

των ανεξάρτητων μεταβλητών. Το κριτήριο επιλογής του δείγματος στηρίζεται στην έρευνα Forbes +100: «Οι μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα» την ετήσια περίοδο 2017, ενώ οι περίοδοι έμφασης είναι 2015-2017. Τα ευρήματα από την εμπειρική μελέτη θα εξάγουν τους παράγοντες που επηρεάζουν στη χειραγώγηση των κερδών, τη δεδομένη χρονική στιγμή στην Ελλάδα με βάση το δείγμα επιλογής. Για τους παράγοντες εστιάζουμε στα δεδομένα που προκύπτουν από τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, καθώς και στην άποψη ότι η εξωτερική ανάθεση επηρεάζει στο να εντοπισθεί και να επικρατήσει το φαινόμενο της χειραγώγησης, λόγο συγκάλυψης.

Η εργασία είναι δομημένη σε έξι κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο είναι εισαγωγικό και περιλαμβάνει τις βασικές πληροφορίες αναφορικά με το περιεχόμενο της διπλωματικής εργασίας, τον σκοπό και τη δομή της παρούσας εργασίας. Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση αναλύοντας τα νομοθετικά πλαίσια σε παγκόσμιο και ελληνικό επίπεδο με βάση σημαντικές περιόδους. Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο το οποίο αποτυπώνει τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου, το θεσμικό του πλαίσιο και τη σύνδεσή του με την εταιρική διακυβέρνηση και την επιτροπή ελέγχου. Γίνεται σαφής διαχωρισμός του εσωτερικού ελέγχου με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και γίνεται περαιτέρω ανάλυση με το SOX 404, έτσι ώστε να γίνει ξεκάθαρος ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή και η σχέση του με την επιτροπή ελέγχου και τη Διοίκηση για τη λήψη αποφάσεων. Εν συνεχεία παρουσιάζεται το τέταρτο κεφάλαιο το οποίο περιγράφει τους παράγοντες παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Δίνεται βάση στη διαφορά απάτης και ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και μια αναφορά στις πιο συχνές λογιστικές τεχνικές χειραγώγησης. Στο πέμπτο κεφάλαιο ακολουθεί η εμπειρική μελέτη η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η χειραγώγηση των κερδών από τη Διοίκηση έχει αρνητική επίδραση στο κεφάλαιο κίνησης ως προς το σύνολο του ενεργητικού. Το κεφάλαιο κίνησης αποτελεί δείκτης οικονομικής ευρωστίας και πολλοί αναλυτές όπως οι Spathis, (2002), Dalnial et al., (2014), θέλοντας να προσδιορίσουν την απάτη μιας επιχείρησης στην έρευνά τους στηρίζονταν στο συγκεκριμένο αριθμοδείκτη. Ακόμη οι μεταβλητές απαιτήσεις προς πωλήσεις, μικτά κέρδη προς σύνολο ενεργητικού και η εξωτερική ανάθεση από big4 είναι στατιστικά σημαντικές μεταβλητές από την εμπειρική διερεύνηση. Στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας. Τέλος, παρατίθενται η βιβλιογραφία και τα παραρτήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

2.1 Η σημασία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης & η εταιρική κοινωνική ευθύνη

Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποτελεί μια διατύπωση της περιουσιακής κατάστασης και της αξίας μιας εταιρείας σε μια δεδομένη στιγμή. Η ανάλυση της πληροφόρησης πρέπει να γίνεται με τρόπο σαφή, κατανοητό και συνεπή και αμερόληπτο. Σύμφωνα με τον Χατζησταυράκη (2017), η Χρηματοοικονομική πληροφόρηση παρέχει χρηματοοικονομικές πληροφορίες σχετικά με την αναφέρουσα οντότητα έτσι ώστε να είναι ενήμερα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ως ενδιαφερόμενα μέρη εννοούμε όλους τους χρήστες που εμπλέκονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με την οικονομική ζωή της επιχείρησης. Με βάση τους Μπατσινίλας και Πατατούκας (2015), στους άμεσα ενδιαφερόμενους μπορούμε να εντάξουμε εκείνους που ασχολούνται με εσωτερικά ζητήματα της επιχείρησης, όπως είναι η διοίκηση, οι μέτοχοι ή εταίροι, οι προμηθευτές, το προσωπικό, οι πελάτες και οι νομοθετικές αρχές. Αντίθετα στους έμμεσα ενδιαφερόμενους ανήκουν οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές, το χρηματιστήριο, η επιτροπή κεφαλαιαγοράς, οι εμπορικές και οι εργατικές ενώσεις. Γίνεται κατανοητό ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν τη βάση της έννοιας Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει σύνδεση μεταξύ των στόχων της επιχείρησης και των προσδοκιών της κοινωνίας.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη επηρεάζει την οικονομική απόδοση της επιχείρησης (Abdulla AlNaimi, Hossain & Ahmed Momin, 2012). Γι' αυτό είναι σημαντικό να γίνεται ορθή απεικόνιση οικονομικών καταστάσεων γενικού σκοπού όπου η σύνταξη τους θα βασίζεται στην παραδοχή ότι υπάρχει going concern (συνεχιζόμενη δραστηριότητα). Οι εξαγόμενες πληροφορίες για να είναι αντιπροσωπευτικές πρέπει να είναι πλήρης, ουδέτερες και χωρίς λάθη. Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποτελεί σημαντική πηγή αξιολόγησης των αποφάσεων της διοίκησης μιας εταιρείας και της απόδοσης μιας επιχείρησης (Al-Shetwi et al 2011). Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση, για να έχει νόημα, πρέπει να ανταποκρίνεται

στις συνθήκες που επικρατούν, καθώς και στις απαιτήσεις για εύλογη πληροφόρηση από τους χρήστες της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, δηλαδή τους επενδυτές, τους πιστωτές και τις εποπτικές αρχές (Arena and Azzone, 2009). Ο ορισμός και η έκταση της ετήσιας Χρηματοοικονομικής Έκθεσης ποικίλλουν ανά χώρα, καθώς οι εθνικές πρακτικές παίζουν σημαντικό ρόλο (Al-Shetwi et al., 2011). Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση έχει καθοριστική σημασία, αλλά δεν μπορεί από μόνη της να παρουσιάσει μια πλήρη εικόνα της εταιρικής απόδοσης και των προοπτικών της. Οι επενδυτές, καθώς και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη καλούνται να αξιολογήσουν την εταιρεία, την αναπτυξιακή δυναμική της, καθώς και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της. Η προσπάθεια είναι να μην επικεντρώνονται οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων στο περιεχόμενο των γνωστοποιήσεων, αλλά στη βελτίωση των γνωστοποιήσεων που θα ενσωματωθούν στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει μια συζήτηση που οδηγεί σε μια νέα απεικόνιση, με στόχο τη βελτίωση στην ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων (Prawitt, Sharp and Wood, 2012). Τα κύρια σημεία με βάση το στόχο για νέα αποτύπωση των οικονομικών καταστάσεων αφορούν την καταγραφή του εταιρικού μοντέλου, την περιγραφή του οργανισμού, τις ευκαιρίες που θα προκύψουν και τους κινδύνους που θα προκληθούν σε αυτή, τη στρατηγική και κατανομή πόρων, την απόδοση και τις μελλοντικές προοπτικές καθώς και τη μορφή της εταιρικής διακυβέρνησης την οποία θα αναλύσουμε περαιτέρω στην επόμενη ενότητα. Όμως η ανάγκη για αλλαγές με σκοπό τη ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης δεν τους βρίσκει όλους τους χρήστες σύμφωνους. Οι εταιρείες αρνούνται για αλλαγή στο σύστημα εσωτερικής πληροφόρησης αποκαλώντας το κοστοβόρο (Arena and Azzone, 2009). Οι επενδυτές ασκούν πιέσεις στη διοίκηση για λεπτομερή αποκάλυψη στοιχείων, έτσι ώστε να εκτιμήσουν καλύτερα την αξία της εταιρείας. Ενώ οι εποπτικές αρχές ζητούν περαιτέρω ενημέρωση, έτσι ώστε να εκφέρουν άποψη σχετικά με τις κινήσεις της Διοίκησης. Συμπεραίνουμε ότι το πλαίσιο για χρηματοοικονομική πληροφόρηση αποκρούει τις αντικρουόμενες απόψεις των χρηστών επηρεάζοντας όχι μόνο την ποιοτική απεικόνιση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης μιας εταιρείας, αλλά και τη βιωσιμότητα της κοινωνικοοικονομικής ζωής μιας χώρας (Prawitt, Sharp and Wood, 2012).

Η κρίση του 2008 επηρέασε την απεικόνιση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης εξετάζοντας μια σειρά από αλλαγές και προτάσεις για την αναδιοργάνωση του πιστωτικού συστήματος, όπως και για τη βελτίωση στις γνωστοποιήσεις των οικονομικών καταστάσεων. Η προσπάθεια να εμπλουτισθούν οι οικονομικές καταστάσεις με θέματα κινδύνων και

εύλογης αξίας, η προσπάθεια σύγκλισης των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) με τα Λογιστικά Πρότυπα των ΗΠΑ (US GAAP) έχουν οδηγήσει σε μια σειρά από προτάσεις για τη ριζική αναμόρφωση και αναδιατύπωση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Το αποτέλεσμα θα είναι μια νέα μορφή χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, που θα περιέχει δείκτες απόδοσης και αναμενόμενες ροές που θα είναι σχετικές με τη φύση της εταιρείας και θα βοηθήσει τους χρήστες της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης: να είναι ενήμεροι για το επίπεδο υλοποίησης της στρατηγικής και τη δημιουργία νέων πηγών, για την αξιοποίηση των περιουσιακών τους στοιχείων στο πλαίσιο στρατηγικής και στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος, να είναι γνώστες σε στοιχεία που θα καθορίσουν τη μελλοντική απόδοση μαζί με τους κινδύνους και τις ευκαιρίες, έτσι ώστε οι χρήστες να αξιολογήσουν αντίστοιχα την απόδοση στο μέλλον.

2.2 Το πλαίσιο για Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση

Το 1973 ιδρύθηκε η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΕΔΛΠ) International Accounting Standards Committee (IASC) κατόπιν συμφωνίας επαγγελματικών λογιστικών ενώσεων (Τουρνά-Γερμανού 2015). Κύρια καθήκοντα της IASC (ΕΔΛΠ) είναι η σύνταξη των Λογιστικών Προτύπων και η δημοσίευσή τους ώστε να απεικονιστεί η ορθή παρουσίαση χρηματοοικονομικών καταστάσεων βασισμένη στα πρότυπα έχοντας παγκόσμια απήχηση. Η Μόνιμη Επιτροπή Διερμηνειών (ΜΕΔ) Standing Interpretation Committee (SIC) υλοποιήθηκε από την IASC το 1997 με σκοπό την τήρηση των προτύπων των ΔΛΠ και την αναθεώρησή τους έτσι ώστε να κλείσει η ψαλίδα της παγκόσμιας συγκρισιμότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το 2002 συγκροτήθηκε το Συμβούλιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων ΣΔΛΠ– International Accounting Standards Board (IASB), το οποίο αναλαμβάνει και έχει ευθύνη για τα θέματα των διεθνών λογιστικών προτύπων. Μέλη που μπορούν να συμπεριληφθούν με μία ψήφο είναι οι μεγάλες πολυεθνικές λογιστικές / ελεγκτικές εταιρείες, οι ιδιωτικοί χρηματοοικονομικοί οργανισμοί, οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, οι κεντρικές και αναπτυξιακές τράπεζες και άλλοι πολυεθνικοί σύνδεσμοι και επαγγελματικά σώματα. Η Επιτροπή Διερμηνειών Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης – International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC) ιδρύθηκε το 2002. Κύρια αρμοδιότητά της είναι η καθοδήγηση εκδοθέντων προτύπων με περαιτέρω ανάλυση. Οι αλλαγές και η αναθεώρηση των προτύπων προκύπτει από την ψήφο

των IASB εάν είναι τα 2/3 των μελών του Συμβουλίου σύμφωνα με το προσχέδιο που εισηγήθηκαν. Έπεται η κοινοποίηση του γενικά αποδεκτού σχεδίου στα αρμόδια όργανα των κρατών όπου εάν ψηφιστεί από τα 3/4 των μελών του Συμβουλίου ορίζεται πλέον ως Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο υπό την ευθύνη σύνταξης στην αγγλική γλώσσα από την IASB. (Τουρνά – Γερμανού, 2003). Ακόμη υπάρχει η ευρωπαϊκή επιτροπή κινητών αξιών, η λεγόμενη European Security Committee (ESC), η οποία ασχολείται με θέματα που αφορούν την εξέλιξη των ΔΠΧΑ για όλες τις μορφές εταιρειών καθώς και τη σχέση των προτύπων με τις κεφαλαιαγορές. Συγκεκριμένα, αρμοδιότητά της είναι η παρακολούθηση διαδικασιών σύγκλισης Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και Αμερικάνικων Προτύπων και η οριστικοποίηση του προγράμματος σύγκλισης και εξάλειψης των διαφορών.

Η Ελλάδα μέχρι και το 1988 επηρεάζονταν στη αποτύπωση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών κατά τα πρότυπα των χωρών της ηπειρωτικής Ευρώπης, Γαλλίας, Γερμανίας, Ισπανίας, Αυστρίας, Βελγίου, Ελβετίας και Σοβιετικής Ένωσης. Ωστόσο το 1988 θεσπίστηκε ο θεσμός του Εθνικού Συμβουλίου Λογιστικής (ΕΣΥΛ), ο οποίος διήρκεσε μέχρι το 2003, εκδίδοντας πλήθος λογιστικών γνωματεύσεων. Τον Μάιο του 2003, με την εισαγωγή του Νόμου 3148 / 2003, η Ελλάδα ακολούθησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ορίζοντας ένα ανεξάρτητο όργανο εποπτείας λογιστικής και ελεγκτικής την ΕΛΤΕ (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων). Η ευθύνη της σύνταξης λογιστικών προτύπων, ειδικότερα, ανήκει στο ΣΛΟΤ (Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης). Με τον Ν. 2992/2002, με έναρξη εφαρμογής από 1/1/2003, εν συνεχεία μετατέθηκε η υποχρέωση εφαρμογής τους (αφορούσε κυρίως επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών) τον Ιανουάριο του 2005 για την εφαρμογή στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (Tsalavoutas, 2017).

2.3 Διεθνή λογιστικά πρότυπα στην Ελλάδα

Τα ΔΠΧΑ εφαρμόστηκαν σε χώρες της Ευρώπης, με αποτέλεσμα να τηρηθούν κι από την Ελλάδα. Η υιοθέτηση των ΔΠΧΑ συνέβαλε στη συγκρισιμότητα μεταξύ των εταιρειών και στη παγκόσμια χρηματαγορά (Δημητράς και Βρέντζου, 2015). Ωστόσο η διατύπωση των επιχειρήσεων περί γνωστοποίησης αποτελεί ένα ζήτημα με αρκετές αναθεωρήσεις, έτσι ώστε να τη καταστήσει πιο κατανοήσιμη. Η νέα προσέγγιση επικεντρώνεται στο ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν αποτελούν το μόνο στοιχείο της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Διατυπώνονται αναφορές που σχετίζονται με την έκθεση του Διοικητικού Συμβουλίου, τη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα οι Ballas et al, (2010) αναφέρουν πως πρέπει

να υπάρχει ενίσχυση της πληροφόρησης και του πλαισίου αρχών σε αυτά, έτσι ώστε οι επενδυτές να έχουν ολοκληρωμένη άποψη για τον οργανισμό.

Ειδικότερα στο άρθρο 13 του Ν. 3229/ 2004 του εμπορικού δικαίου, καθώς και στο κεφάλαιο 15 του Ν. 2120/ 1920 γίνεται αναφορά στην εφαρμογή των προτύπων στην Ελλάδα και στα πρακτικά ζητήματα που πρέπει να τηρούν οι ελληνικές επιχειρήσεις. Αυτή η υποχρέωση δημιουργήθηκε το 2002 όπου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκριναν τον Κανονισμό 1606/2002, ο οποίος αφορούσε την εφαρμογή των ΔΛΠ στις χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στις αρχές του 2005 οι ελληνικές εισηγμένες στο χρηματιστήριο ανώνυμες εταιρείες πρέπει να δημοσιεύουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα ΔΛΠ. Ομοίως στις αρχές του 2007 η δημοσίευση με βάση τα ΔΛΠ έπρεπε υποχρεωτικά να τηρείται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (με εξαίρεση την Τράπεζα της Ελλάδας) και τις Δημόσιες επιχειρήσεις. Στο άρθρο 134 του Ν. 2190/ 1920. η υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΛΠ κατέστη αναγκαία λόγω ανταγωνισμού σε ισότιμη βάση μέσω εξεύρεσης πόρων, τόσο στις κοινοτικές όσο και στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Ειδικότερα η εφαρμογή των ΔΠΧΑ στην Ελλάδα αφορά α) οντότητες δημοσίου συμφέροντος, β) εισηγμένες ελληνικές οντότητες που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα καθώς και οι θυγατρικές τους με βάση τον ανωτέρω Ευρωπαϊκό Κανονισμό με την παραδοχή ότι αντιπροσωπεύουν ατομικά ή αθροιστικά ποσοστό μεγαλύτερο από 5% του καθαρού κύκλου εργασιών ή του ενεργητικού ή του μέσου όρου των εργαζόμενων της μητρικής·γ) με βάση τον υπ' αριθμό 575/ 2013 κανονισμό της ΕΕ, άρθρο 4, παράγραφο 1, περίπτωση 26, εφόσον πληρείται η κεφαλαιακή επάρκεια·δ) οι ανώνυμες εταιρείες που σχετίζονται με παροχή επενδυτικών υπηρεσιών (Ν. 3606/2007), με επενδύσεις χαρτοφυλακίου (Ν. 3371/2005), με επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία (Ν. 2778/1999), με συμμετοχικό κεφάλαιο (Ν. 2367/1995), καθώς και με διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων (Ν. 4099/2012), ε) οντότητες του χαρτοφυλακίου·στ) οντότητες που έχουν αυτή την υποχρέωση βάσει άλλης νομοθετικής διάταξης. Οποιαδήποτε άλλη οντότητα υποκείμενη στον νόμο 4308/ 24-11-2014 μπορεί προαιρετικά να εφαρμόσει τα ΔΠΧΑ(Δημητράς και Βρέντζου, 2015). Σε περίπτωση που αυτές θέλουν να εφαρμόσουν τα πρότυπα υποχρεωτικά πρέπει να δημοσιεύουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους για πέντε συνεχόμενες χρονιές με βάση τα ΔΠΧΑ. Σύμφωνα με νέα Λογιστική Οδηγία 2013/ 34/ ΕΕ, οι λογιστικές υποχρεώσεις κατανέμονται με βάση την κατηγοριοποίηση των επιχειρήσεων σε μικρές και πολύ μικρές. Αυτή η Οδηγία ενσωματώθηκε στο Ν.4308/ 2014 όπου αφορά την εφαρμογή των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων καταργώντας το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

Με το Ν.4308/2014 εκτιμάται ότι θα καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή και θα εξαλειφθεί η διαφθορά.

2.4 Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 1 – Παρουσίαση Οικονομικών Καταστάσεων

Με την παραδοχή ότι υπάρχει συνέχιση δραστηριότητας (going concern) το ΔΛΠ 1 ασχολείται με την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών και μη καταστάσεων δίνοντας βάση στα οικονομικά δεδομένα και στις εκτιμήσεις της διοίκησης (Νεγκάκης, 2015). Με βάση την αρχή της συγκρισιμότητας, η εμφάνιση και η ταξινόμηση των στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις πρέπει να είναι όμοια από χρήση σε χρήση. Με εξαίρεση τις περιπτώσεις ύπαρξης σημαντικής μεταβολής στη φύση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή στον τρόπο παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων ή στην παρουσίαση όπως απαιτείται από ένα Δ.Λ.Π. ή από μία διερμηνεία καταλήγοντας σε μία ευκρινή παρουσίαση των γεγονότων ή των συναλλαγών. Η διαφοροποίηση γίνεται μόνο εάν η νέα δομή πρόκειται να συνεχιστεί και το όφελος από τη νέα παρουσίαση είναι φανερό. Το ΔΛΠ1 αναφέρεται στη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων αναλύοντας οδηγίες για τη δομή του ισολογισμού, την κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, την κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων, την κατάσταση ταμειακών ροών και τις σημειώσεις που αφορούν την περίληψη των σημαντικών λογιστικών πολιτικών και των λοιπών επεξηγηματικών σημειώσεων. Παράλληλα οι εταιρείες κάνουν αναφορά στις λογιστικές αρχές και στη μέθοδο εφαρμογής, ενώ στις σημειώσεις μπορούν να συμπεριλαμβάνονται η οικονομική έκθεση της διοίκησης και οι περιβαλλοντικές εκθέσεις (Δημητράς και Βρέντζου, 2015). Η εύλογη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και η γνωστοποίηση είτε πληροφοριών που προβλέπονται από τα ΔΠΧΑ είτε παρεκκλίσεων με βάση το λογιστικό χειρισμό ακόμη και παρεκκλίσεων από προγενέστερες χρονικές περιόδους αποτελούν κύρια σημεία ανάλυσης του ΔΛΠ1. Συγκεκριμένα ο Χατζησταυράκης (2017) τονίζει την ύπαρξη τήρησης της αρχής του δουλευμένου στις οικονομικές καταστάσεις, εξαιρώντας τις πληροφορίες που εμφανίζονται στην κατάσταση ταμιακών ροών. Ωστόσο υπάρχει η άποψη ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην τήρηση των αρχών για να ανιχνευθούν οι επιδράσεις στα λογιστικά μεγέθη των καταστάσεων

2.5 Η κατάργηση του ΕΓΛΣ και υιοθέτηση των ΕΛΠ

Οι Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos (2005) δηλώνουν πώς το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο της Ελλάδας υιοθετήθηκε το 1980 και αναπτύχθηκε από το γαλλικό σχέδιο αλλά είναι εξίσου επηρεασμένο και από τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Ωστόσο, μία βασική διαφορά του ΕΓΛΣ με το γαλλικό σχέδιο είναι ότι στο ελληνικό σχέδιο τα περιουσιακά στοιχεία βρίσκονται σε ξεχωριστές ομάδες από τις υποχρεώσεις και επιπλέον έχουν γίνει κάποιες αποζημιώσεις για τις ελληνικές επιχειρήσεις και τη φορολογική νομοθεσία. Όσον αφορά τη διαδικασία ελέγχου, στην Ελλάδα, ο έλεγχος ασκείται επηρεασμένος από τα πρότυπα ελέγχου που ακολουθεί το Ελληνικό Ινστιτούτο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών καθώς και τον Κ.Ν. 2190/1920. του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου κατηγοριοποιώντας σε δέκα ομάδες λογαριασμών. Βέβαια αυτά ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες: α) λογαριασμοί χρηματοοικονομικής λογιστικής (ομάδες 1-8), β) λογαριασμοί αναλυτικής λογιστικής (ομάδα 9), γ) λογαριασμοί τάξεως (ομάδα 0). Η κατηγορία του χρηματοοικονομικού λογιστικού υποδιαιρείται σε τρεις κατηγορίες: σε λογαριασμούς ισολογισμού (ομάδες 1-5), σε λογαριασμούς διαχείρισης (ομάδα 6-7) και σε λογαριασμούς κερδών και ζημιών (ομάδα 8).

Με τον νόμο (Ν.4308/2014) τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα αντικατέστησαν το Ενιαίο Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Στο πλαίσιο αυτό, το 2014, το Υπουργείο Οικονομικών συγκρότησε μια τετραμελή επιτροπή εκ των οποίων ο ένας ήταν ο πρόεδρος του ΣΛΟΤ, προκειμένου να καταρτιστεί η νέα μορφή προτύπου. Ωστόσο τα ΕΛΠ εφαρμόζονται υποχρεωτικά από 1.1.2015 σε όλα τα νομικά πρόσωπα που έχουν τη μορφή της Ανωνύμου Εταιρείας, της Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης, της Ομορρύθμου και Ετερορρύθμου Εταιρείας και της Ατομικής Επιχείρησης. Στο πεδίο εφαρμογής των ΕΛΠ περιλαμβάνονται επίσης όλες οι κερδοσκοπικές και μη επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα ή ελέγχονται από το δημόσιο ή τελούν υπό την εποπτεία του δημοσίου τομέα (Tsalavoutas, 2017). Ο λόγος δημιουργίας νέων προτύπων οφείλεται στην απλούστευση του λογιστικού συστήματος παρέχοντάς τους ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο λειτουργικό κανονιστικό πλαίσιο, με υψηλότερη ποιότητα καταργώντας αρκετές γραφειοκρατικές διαδικασίες που εμπόδιζαν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Καραμάνης, Βρουστούρης και Λεβεντάκης, 2018). Ο Tsalavoutas (2017), υποστηρίζει πως η βαθύτερη αιτία για την αλλαγή προτύπου είναι η

ελληνική κρίση του 2010. Η χώρα λόγω του δανείου, δεσμεύτηκε με σκληρό πρόγραμμα διαρθρωτικών προσαρμογών. Έτσι, η κυβέρνηση δεσμεύθηκε ουσιαστικά στην κατάργηση του Κώδικα Βιβλίων, στην αλλαγή φορολογικών νόμων με αποτέλεσμα να οδηγηθεί και σε μεταρρύθμιση των λογιστικών αρχών με το Ν. 4308/2014. Οι ερευνητές Καραμάνης, Βρουστούρης και Λεβεντάκης (2018), τονίζουν πώς οι ελληνικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν την πραγματική οικονομική τους δραστηριότητα αφού τα ΕΛΠ τις καθιστούν πιο ανταγωνιστικές και ελκυστικές σε διεθνές επίπεδο. Η οδηγία 2013/ 34/ ΕΕ στην Ελλάδα ενσωματώνεται στο Ν.4308/2014 δίνοντας σε σχέση με την προηγούμενη νομοθεσία προτεραιότητα στην απλούστευση του λογιστικού πλαισίου, στις μικρές επιχειρήσεις και στη μείωση του διοικητικού κόστους. Οι νόμοι 4336/ 2015 και 4403/ 2016 έπονται του Ν.4308/2014 δίνοντας περαιτέρω διευκρινήσεις του κυρίως νόμου. Με τη σειρά τους, οι Μπατσινίλας και Πατατούκας (2015) αναφέρουν πως υπάρχει απλοποίηση του ΚΦΑΣ (Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης των Συναλλαγών) του Ν.4093/ 2012 με τα άρθρα 1 έως 15 του Ν.4308/ 2014, καθώς και ένα πλήρες ολοκληρωμένο λογιστικό σύστημα πέρα από τις επιχειρήσεις και τις λοιπές υποκείμενες οντότητες. Η μείωση του ενδοομιλικού κόστους πληροφόρησης προκλήθηκε λόγω μη προετοιμασίας οικονομικών πληροφοριών εις διπλούν από τις θυγατρικές. Πολλές μητρικές του εξωτερικού απαιτούν από τις θυγατρικές τους να παρουσιάζουν τα οικονομικά μεγέθη τους σύμφωνα με το λογιστικό πλαίσιο του εξωτερικού. Επιπλέον τα ΕΛΠ συντελούν στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων και κεφαλαίων αφού ο νόμος 4308/ 2014 βασίζεται στα ΔΠΧΠ. Όμως τα ΕΛΠ περιλαμβάνουν κανόνες πέρα από το ΔΠΧΠ και από το ΕΓΛΣ, το αγγλοσαξονικό λογιστικό μοντέλο και την οδηγία 2013/ 34/ ΕΕ. Ωστόσο για τη τήρηση του νέου νόμου επιβάλλονταν να γίνει εκπαίδευση, καθώς και αλλαγή του λογιστικού πακέτου, αφού το ΕΓΛΣ εφαρμόζονταν για αρκετά χρόνια και είχε δομηθεί ολόκληρο λογιστικό οικοδόμημα με βάση το Π.Δ. 1123/ 1980. Με τη πλήρη λογιστική αναδιοργάνωση αυξήθηκε το κόστος το οποίο διαχωρίζεται σε είδη όπως το κόστος προσαρμογής του λογιστικού συστήματος, το κόστος εκπαίδευσης προσωπικού και το κόστος εκτίμησης παγίων. Επίσης καταργείται ο λογαριασμός γενικής εκμετάλλευσης όπου αποτελεί σπουδαίο εργαλείο στα χέρια της διοίκησης ως μέσο αξιόπιστης πληροφόρησης. Ο νέος νόμος 4308/2014 (ΦΕΚ Α' 251/ 24-11-2014) αποτελείται ουσιαστικά από 8 κεφάλαια, τα οποία συνολικά περιέχουν 44 άρθρα και 4 παραρτήματα. Με την κατάργηση ΕΓΛΣ έχουμε και την κατάργηση του νόμου περί ανωνύμων εταιρειών 2190/1920. Ο έλεγχος στην Ελλάδα θα βασίζεται στα ΕΛΠ και στο νόμο περί Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών. 4548/2018(ΦΕΚ Α' 104/13-06-2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1 Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση

Οι Drogalas, Alampourtsidis and Koutoupis (2014) ορίζουν τον έλεγχο ως την διαδικασία με την οποία τα ανεξάρτητα αρμόδια μέλη συλλέγουν και αξιολογούν τα αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να εκφράσουν γνώμη και να γνωστοποιήσουν στα ενδιαφερόμενα μέλη μέσω της έκθεσης ελέγχου την οικονομική ζωή της οντότητας. Η εσωτερική οικονομική κατάσταση και η αποτελεσματική οικονομική διαχείριση μόνο μέσω του ελέγχου μπορεί να αξιολογηθεί. Παράλληλα οι Ojetea, Tița, and Aristotel (2013) αναφέρουν πώς ο έλεγχος διαδραματίζει ζωτικό ρόλο, συμβάλλοντας στην οικονομική αξιοπιστία.

Όμως οι Drogalas, Alampourtsidis and Koutoupis (2014) τονίζουν ότι η αναγκαιότητα για τον έλεγχο οποιασδήποτε οικονομικής μονάδας έχει την πηγή της στην ύπαρξη των ατελειών της ανθρώπινης φύσης, αφού τα λάθη, οι παραλήψεις, οι απάτες είναι έμφυτα στον άνθρωπο και υπάρχουν σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Η Διοίκηση κάθε οικονομικής οντότητας έχει την ευθύνη για τη χρηστή διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων της και την εξέλιξη της οικονομικής μονάδας στο μέλλον (Λουμιώτης, 2015). Όταν η μονάδα είναι μικρού μεγέθους η Διοίκηση έχει τη δυνατότητα για άμεση επίβλεψη, ενώ στις μεγάλες οικονομικές μονάδες επιτυγχάνεται μέσω της ανάπτυξης ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Το γενικό πλαίσιο του ελέγχου περιλαμβάνει τον ελεγκτή, τη συλλογή και ανάλυση στοιχείων, τον ελεγκτή-ελεγχόμενο και το κοινωνικό περιβάλλον της ελεγχόμενης εταιρείας (Abdulla AlNaimi, Hossain & Ahmed Momin, 2012). Βασικός σκοπός του ελέγχου είναι η έκφραση γνώμης για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με το εφαρμοζόμενο λογιστικό πλαίσιο ΔΠΧΑ ή ΕΛΠ (Λουμιώτης, 2015). Ο Έλεγχος στην Ελλάδα θεσμοθετήθηκε μέσω ίδρυσης ελληνικών ελεγκτικών εταιρειών το 1992 (Spathis, 2003).

Υπάρχει ο εξωτερικός έλεγχος και ο εσωτερικός έλεγχος (Drogalas, Alampourtsidis & Koutouris, 2014). Συγκεκριμένα, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών όρισε τον εσωτερικό έλεγχο ως μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, ασφαλή και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη κατά τρόπο που να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Ακόμη ο εσωτερικός έλεγχος χαρακτηρίζεται ως μια ανεξάρτητη και αντικειμενική διαβεβαίωση δίνοντας μια εικόνα της λειτουργίας του οργανισμού, καθώς και μία άμεση ενημέρωση στη Διοίκηση για οδηγίες βελτίωσης των δραστηριοτήτων της και συμβάλλοντας στην προσθήκη αξίας. (Απόφαση 88/2007)(Oțetea, Tița, and Aristotel, 2013). Η επιτροπή ελέγχου των βασικών εσόδων (1973) ως εσωτερικό έλεγχο ερμηνεύει τη συστηματική διαδικασία αντικειμενικής αξιολόγησης των δεδομένων για την επαλήθευση του βαθμού συσχέτισης μεταξύ των καθιερωμένων κριτηρίων και των πραγματικών αποτελεσμάτων της εταιρείας (DeZoort and Salterio, 2001).

Οι εσωτερικοί ελεγκτές αναλαμβάνουν έργο έπειτα από εντολή απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου ή των ιδιοκτητών της οικονομικής μονάδας και είναι είτε υπάλληλοι της εταιρείας, είτε εξωτερικοί συνεργάτες (Λουμιώτης, 2015). Ωστόσο για την ύπαρξη αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου απαιτείται αλληλεπίδραση μεταξύ της επαγγελματικής επάρκειας και της ανεξαρτησίας, έτσι ώστε να γίνεται εκτενής παρακολούθηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (Abbott., Daugherty, Parker and Peters, 2016). Η επαγγελματική επάρκεια είναι η επαγγελματική ικανότητα που έχει ένα άτομο να διεκπεραιώνει τη δουλειά του μέσω των γνώσεων, των δεξιοτήτων και της συμπεριφοράς του (ΠΑ, 2013). Η ανεξαρτησία είναι η ελευθερία του ατόμου ως μέτρο αμεροληψίας σε θέματα σύγκρουσης συμφερόντων ή σαν μία αδικαιολόγητη επιρροή κάποιων έναντι της επαγγελματικής κρίσης του ατόμου. Η επαγγελματική επάρκεια συντελεί στην πρόληψη και στην ανίχνευση των οικονομικών ανακρίβειών, ενώ η ανεξαρτησία συμβάλει στην διατύπωση ανακρίβειών στην επιτροπή ελέγχου και στον εξωτερικό ελεγκτή (DeZoort and Salterio, 2001). Η επαγγελματική επάρκεια κατοχυρώνεται σε ένα βαθμό από την εκπαίδευση και το υπόλοιπο από την επαγγελματική ικανότητα, όπως ορίζουν τα επαγγελματικά πρότυπα. Όμως η ανεξαρτησία περιορίζεται εφόσον η διοίκηση ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με την επιτροπή ελέγχου (Sarens and De Beelde, 2006). Το πρότυπο 1110 του Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΠΑ) ορίζει ότι ο επικεφαλής του ελέγχου, δηλαδή ο Γενικός Διευθυντής του Εσωτερικού Ελέγχου (CAE) θα πρέπει να αναφέρει το επίπεδο στο οποίο βρίσκεται το τμήμα εσωτερικού ελέγχου καθώς και να ενημερώνει για την εκπλήρωση ελεγκτικών

δραστηριοτήτων, διότι έχει ευθύνη. Ενώ το 1110-2 αναλύει ότι η ενημέρωση δεν αφορά μόνο το Διευθύνων Σύμβουλο ή άλλο εκτελεστικό όργανο με επαρκή εξουσία, αλλά και την επιτροπή ελέγχου. Αναφέρεται ότι το CAE πρέπει να εξετάσει τη συμβολή των ανώτερων στελεχών, το Διευθύνων Σύμβουλο - CEO και τον Οικονομικό Διευθυντή – CFO, κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού του εσωτερικού ελέγχου. Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών σχετίζεται με το σχεδιασμό και τη διενέργεια ελέγχου σχετικά με την υλοποίηση των αποφάσεων της Διοίκησης βάσει των στρατηγικών και των πολιτικών για την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης (Λουμιώτη, 2015). Η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται από το μέγεθος της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου και το επίπεδο της ελεγκτικής εμπειρίας των στελεχών που πλαισιώνει το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου (Zain, Subramaniam and Stewart, 2006). Τα στελέχη πρέπει να τα εμπιστεύεται η Διοίκηση, αφού είναι οι σύμβουλοί τους. Το ήθος, ο χαρακτήρας, η εξειδικευμένη κατάρτιση, η κριτική σκέψη, η διοικητική ικανότητα, η έκφραση της γνώμης τους χωρίς φόβο, το διερευνητικό πνεύμα αποτελούν κύρια γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν έναν εσωτερικό ελεγκτή (Λουμιώτη, 2015). Για ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου θα πρέπει να υπάρξουν σε βέλτιστο βαθμό τα εξής: η επαγγελματική ικανότητα του προσωπικού, η σχέση με τους ανταγωνιστές, η δομή οργάνωσης της εταιρείας, η αξιολόγηση κινδύνου σε πραγματικό χρόνο και οι διαδικασίες ελέγχου (Koutoupis and Tsamis 2009).

Ο εσωτερικός έλεγχος ενεργεί βασισμένος στον εντοπισμό της απάτης, στη τήρηση σε θέματα δεοντολογίας, στη διαχείριση κινδύνου και στη κανονιστική συμμόρφωση (Efthymiou and Koutoupis, 2013). Σύμφωνα με το ΠΑ στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι η ενίσχυση των μηχανισμών εταιρικής διακυβέρνησης, έτσι ώστε να αξιολογείται και να βελτιώνεται η λειτουργία της επιχείρησης. Από τη μεριά τους οι Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis (2013), θεωρούν ότι ο εσωτερικός έλεγχος προσθέτει αξία στην επιχείρηση, ακόμη και σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές της δημόσιας διοίκησης συμβάλουν στη βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης παρά τους δημοσιονομικούς περιορισμούς λόγω της μείωσης των κρατικών ενισχύσεων και της περιοδικής οικονομικής ύφεσης (Aikins, 2011). Οι συχνότεροι έλεγχοι και αποτελεσματικοί εσωτερικοί έλεγχοι επηρεάζουν θετικά την ποσοστιαία μεταβολή των καθαρών περιουσιακών στοιχείων, αφού συμβουλεύουν τη Διοίκηση να καταναίμει αποτελεσματικά τους πόρους της στοχεύοντας στη μείωση του λειτουργικού κόστους. Για την επίτευξη αυτής της μείωσης απαιτείται αξιολόγηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, στρατηγικών και ο εντοπισμός κινδύνου για τις επιχειρήσεις. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα υποσύνολο διαχείρισης κινδύνου -το EPM

Enterprise Performance Management, το οποίο είναι ήδη σε λειτουργία. Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου (IAF) επιδρά στην ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η ποιότητα της επιτυγχάνεται με τις εξής ενέργειες: γνωστοποιήσεις και έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων, έλεγχος οικονομικών καταστάσεων των θυγατρικών, έλεγχος συμμόρφωσης και συμβουλευτικό τμήμα. Στις οικονομικές καταστάσεις ενσωματώνονται το κλείσιμο των βιβλίων, η ορθή απεικόνιση των μεταβατικών λογαριασμών και οι αναθεωρήσεις των δεδουλευμένων στοιχείων όπως από προβλέψεις επισφάλειας και από αποτίμηση αποθεμάτων. Ο έλεγχος συμμόρφωσης συνδέεται με δοκιμές συναλλαγών ή καταχωρήσεις πολιτικών που κάνει χρήση κατά περιόδους η εταιρεία για την παρουσίαση των οικονομικών πληροφοριών.

Η IAF είναι μια «αξιολογική» δραστηριότητα που δημιουργείται συνήθως εντός της οικονομικής μονάδας (Λουμιώτης, 2015). Η IAF εντοπίζει, αξιολογεί και παρακολουθεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών δικλίδων. Οι εσωτερικές δικλίδες οι οποίες σχεδιάζονται, υλοποιούνται και συντηρούνται από τη Διοίκηση και το προσωπικό του εσωτερικού ελέγχου. Αυτοί με τη σειρά τους πρέπει να ελέγχονται απ' την εποπτεία, τη κορυφή της πυραμίδας COSO (Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, 2013). Η COSO (Committee on Sponsoring Organization- Επιτροπή Υποστήριξης των Οργανισμών) ιδρύθηκε το 1985 για την υποστήριξη μεγάλων οικονομικών μονάδων σε θέματα εσωτερικού ελέγχου. Στόχος της επιτροπής είναι η επιτυχή λειτουργία για τη διαχείριση των κινδύνων καθώς και η βελτίωση της ποιότητας και αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων. Η COSO ανέπτυξε ένα πλαίσιο (μοντέλο) για την αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου. Για τη COSO ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ενέργεια που εγκρίνεται από τη Διοίκηση της οικονομικής μονάδας, παρέχοντας εύλογη διασφάλιση ότι οι αντικειμενικοί στόχοι της θα ολοκληρωθούν. Το μοντέλο COSO έχει τη μορφή πυραμίδας με τέσσερα επίπεδα: α) το περιβάλλον ελέγχου, β) την εκτίμηση κινδύνων, γ) τις δραστηριότητες ελέγχου, δ) την εποπτεία ελέγχου, ξεκινώντας από τη βάση και συνεχίζοντας στη κορυφή, ενώ η πληροφορία και η επικοινωνία, δύο παράμετροι που συνδέουν όλα τα επίπεδα της πυραμίδας.

3.2 Το θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου

Η ΠΑ (Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών) είναι μια διεθνής επαγγελματική ένωση εσωτερικών ελεγκτών με έδρα τη Φλόριντα των ΗΠΑ και έτος ίδρυσης το 1941. Αποτελεί ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Ινστιτούτων Εσωτερικού Ελέγχου (European Confederation of Institutes of Internal Auditors- ECIIA), που έχει αναλάβει την εκπροσώπηση του επαγγέλματος στον Ευρωπαϊκό χώρο. Οι τομείς που ασχολούνται τα μέλη αφορούν τη διαχείριση κινδύνων, την εταιρική διακυβέρνηση, τον έλεγχο πληροφοριακών συστημάτων, την εκπαίδευση των μελών και την ασφάλεια. Η αποστολή του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (ΠΑ) είναι να προσθέσει αξία στο επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή, καθώς και να προσφέρει εκπαιδευτικές και αναπτυξιακές ευκαιρίες μέσω προτύπων και άλλων οδηγιών για τη θέσπιση Διεθνών Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Η συγκέντρωση εσωτερικών ελεγκτών από όλες τις χώρες για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών ωθεί στα μέλη να είναι ενήμερα και ικανά να διαχειριστούν τον κίνδυνο και να συμβάλλουν στην λειτουργία της εταιρικής διακυβέρνησης. Σε παγκόσμιο επίπεδο έχει περισσότερα από 185.000 μέλη. Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ιδρύθηκε το 1985 και έχει έδρα στην Αθήνα. Στην Ελλάδα έχει πάνω από 650 ενεργά μέλη και κάποια από αυτά είναι πιστοποιημένοι ως Εσωτερικοί Ελεγκτές απασχολούμενοι στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΕΙΕΕ) συμβάλλει στη βελτίωση της επαγγελματικής ανάπτυξης και επιμόρφωσης των μελών του διοργανώνοντας ενημερωτικές ημερίδες σε θέματα ελεγκτικού και γενικού επιχειρηματικού τομέα. Το Ινστιτούτο στοχεύει στην ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των μελών έτσι ώστε να ενδυναμωθεί ο εσωτερικός έλεγχος και να λυθούν τα προβλήματα στα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα μέλη κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους. Ακόμη τα μέλη ενημερώνονται σχετικά με τη σύνθεση ενοτήτων που αφορούν τις επαγγελματικές πιστοποιήσεις των μελών. Το έργο των εσωτερικών ελεγκτών βασίζεται στα «Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου», τα οποία αναμορφώνονται με βάση τις προτάσεις των αρμόδιων θεσμικών φορέων στην Ελλάδα με σκοπό την ενίσχυση της λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου και τη συμβολή των Εσωτερικών Ελεγκτών στην καλύτερη λειτουργία των Ελληνικών επιχειρήσεων. Τα ΔΠΕΕ διεθνή πρότυπα εσωτερικού ελέγχου διακρίνονται ακολούθως.

Πίνακας 1: Παρουσίαση Διεθνών Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου

ΠΡΟΤΥΠΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ	
1000	Σκοπός, Δικαιοδοσία και Ευθύνη
1010	Αναγνώριση των Υποχρεωτικών Οδηγιών στον κανονισμό Εσωτερικού Ελέγχου
1100	Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα
1110	Ανεξαρτησία εντός του Οργανισμού
1111	Σχέση με το Συμβούλιο
1112	Οι ρόλοι του επικεφαλής εσωτερικού ελεγκτή πέρα από τον Εσωτερικό Έλεγχο
1120	Ατομική Αντικειμενικότητα
1130	Παρεμπόδιση Ανεξαρτησίας και Αντικειμενικότητας
1200	Επαγγελματική Επάρκεια και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια
1210	Επαγγελματική Επάρκεια
1220	Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια
1230	Συνεχής Επαγγελματική Επιμόρφωση
1300	Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωση Ποιότητας
1310	Απαιτήσεις του Προγράμματος Διαβεβαίωσης και Βελτίωση Ποιότητας
1311	Εσωτερικές Αξιολογήσεις
1312	Εξωτερικές Αξιολογήσεις
1320	Υποβολή Αναφοράς για το Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωση Ποιότητας
1321	Χρήση της φράσης «Συμμορφώνεται με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου
1322	Αποκάλυψη της μη συμμόρφωσης
ΠΡΟΤΥΠΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	
2000	Διαχείριση της Λειτουργία Εσωτερικού Ελέγχου
2010	Προγραμματισμός
2020	Κοινοποίηση και Έγκριση
2030	Διαχείριση Πόρων
2040	Πολιτικές Διαδικασίες
2050	Συντονισμός και Επίκληση στην εργασία λοιπών παροχών
2060	Υποβολή Αναφοράς στο Συμβούλιο και την Ανώτερη Διοίκηση
2070	Πάροχος Εξωτερικών Υπηρεσιών και Ευθύνη του Οργανισμού για τον

	Εσωτερικό Έλεγχο
2100	Φύση των Εργασιών
2110	Διακυβέρνηση
2120	Διαχείριση κινδύνων
2130	Μηχανισμοί Ελέγχου
2200	Σχεδιασμός Έργου
2201	Παράγοντες Σχεδιασμού
2210	Αντικειμενικοί Σκοποί Έργου
2220	Εύρος Έργου
2230	Διάθεση πόρων στο έργο
2240	Πρόγραμμα έργου
2300	Διεξαγωγή του Έργου
2310	Εντοπισμός πληροφοριών
2320	Ανάλυση και Αξιολόγηση
2330	Καταγραφή πληροφοριών
2340	Εποπτεία Έργων
2400	Κοινοποίηση Αποτελεσμάτων
2410	Κριτήρια Κοινοποιήσεων
2420	Ποιότητα των Κοινοποιήσεων
2421	Λάθη και Παραλείψεις
2430	Χρήση της φράσης «Συμμορφώνεται με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου
2431	Αποκάλυψη μη Συμμόρφωσης Έργου
2440	Διάδοση Αποτελεσμάτων του Έργου
2450	Συνολική Γνώμη
2500	Παρακολούθηση Προόδου
2600	Κοινοποίηση της Αποδοχής Κινδύνων

Πηγή: IIA, International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (Standards), available at: <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatoryguidance/Pages/Standards.aspx>

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου δεν είναι συνώνυμα. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι μία επαναλαμβανόμενη λειτουργία της διοίκησης, ενώ ο εσωτερικός έλεγχος συνιστά μια επίσημη αξιολόγηση ανά κατηγορία για το πόσο καλά η

διοίκηση και το προσωπικό εκτελούν τα καθήκοντά τους (Λουμιώτης, 2015). Οι μονάδες εσωτερικού ελέγχου συχνά εξετάζουν την ποιότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στο εσωτερικό του οργανισμού (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι συνώνυμο με τις εσωτερικές δικλίδες ασφαλείας. Μια αξιολόγηση εσωτερικών δικλίδων ελέγχου απαιτεί την εξέταση των ειδικών μηχανισμών και συστημάτων για τη διαχείριση των κινδύνων, καθώς και του συνολικού συστήματος διοίκησης και διακυβέρνησης κάθε οργανισμού (Λουμιώτης, 2015). Τα βασικά συστατικά του συστήματος εσωτερικού ελέγχου μιας οικονομικής μονάδας είναι η λογιστική οργάνωση, η κατανομή αρμοδιοτήτων και ευθυνών στο προσωπικό, η εφαρμογή κανόνων και διαδικασιών. Η εφαρμογή κανόνων και διαδικασιών σε συγκεκριμένα γεγονότα που επηρεάζουν την οικονομική ζωή μιας επιχείρησης (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Ειδικότερα θα πρέπει να εφαρμόζεται σαφής διαχωρισμός των βασικών λειτουργιών της επιχείρησης, όπου διακρίνονται σε τρεις: η πρώτη αφορά τη συναλλακτική και ασχολείται με αγορές- πωλήσεις, η δεύτερη τη διαχειριστική και περιλαμβάνει τη διαχείριση και φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων και η τελευταία τη λογιστική που ασχολείται με τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και ειδικότερα τη λογιστική απεικόνιση και παρακολούθηση των συναλλαγών, των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων (Λουμιώτης, 2015). Ακόμη για κάθε είσπραξη και πληρωμή, για κάθε απαίτηση και υποχρέωση θα πρέπει να φέρεται σχετική προαρίθμηση και επικύρωση από εξουσιοδοτημένα πρόσωπα της οικονομικής μονάδας. Επιπλέον η θέσπιση μέτρων για φυσική προστασία λογιστικών αρχείων και στοιχείων από αρμόδιους υπαλλήλους, καθώς και τακτική επαλήθευση των περιουσιακών στοιχείων είναι απαραίτητες διαδικασίες για τη βιωσιμότητα της επιχείρησης. Οι σχετικές συμφωνίες των λογαριασμών όπως *extra* τραπεζών με το λογαριασμό των πελατών από υπάλληλο εκτός λογιστηρίου διασφαλίζει μια επίβλεψη που προλαμβάνει την απάτη ή το περιθώριο για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Η εκτενής ανάλυση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου κατοχυρώνει την άποψη ότι αποτελεί μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία. Από τη μεριά των Διεθνών Προτύπων για την Επαγγελματική Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου θεσπίζεται και οριοθετείται ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή στην πορεία της επιχείρησης. Είναι ο οδηγός που θεσμοθετείται έπειτα από διάλογο της ομάδας των εσωτερικών ελεγκτών παγκοσμίως έπειτα από προβλήματα που πρέπει να αίρουν για το καλό της επιχείρησης, της οικονομίας και συνολικά της κοινωνίας.

3.3 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η εταιρική διακυβέρνηση ορίζεται ως το «σύνολο αρχών, κανόνων και διαδικασιών διοίκησης, λειτουργίας και ελέγχου μιας ανώνυμης εταιρείας» (Λουμιώτης, 2015). Με άλλα λόγια η εταιρική διακυβέρνηση αναφέρεται στο τρόπο διοίκησης και ελέγχου μιας εταιρείας. Επίσης, οι αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), την χαρακτηρίζουν συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στη Διοίκηση της εταιρείας, το Διοικητικό Συμβούλιο, τους μετόχους της και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέλη (Ψαράκη, 2011). Δομεί τη βάση για το χτίσιμο εταιρικών στόχων και εξετάζει την υλοποίηση τους. Η εταιρική διακυβέρνηση επηρεάζει τόσο τις οικονομικές επιδόσεις της επιχείρησης όσο και τη δυνατότητα για χαμηλά μακροπρόθεσμα επενδυτικά κεφάλαια (Karagiorgos et al, 2010). Ειδικότερα η νομοθεσία περί εταιρικής διακυβέρνησης θεσπίστηκε λόγω εταιρικών και ελεγκτικών σκανδάλων όπου οδήγησαν σε αφανισμό μεγάλες οικονομικές μονάδες και ελεγκτικές εταιρείες (Λουμιώτης, 2015). Τα σκάνδαλα συνέβαλαν στην απομάκρυνση των επενδυτών λόγω του ότι ο οικονομικός περίγυρος έχασε την εμπιστοσύνη του προς τους εταιρικούς και ελεγκτικούς μηχανισμούς (Sarens and De Beelde, 2006). Γι αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2003, εγκαινίασε το σχέδιο δράσης Εκσυγχρονισμού του Εταιρικού Δικαίου και Ενίσχυση Εταιρικής διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω διαφόρων νομικών πρωτοβουλιών στοχεύοντας στη βελτίωση της διακυβέρνησης και της ενίσχυσης δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων. Στους ενδιαφερόμενους, πέρα από τους μετόχους συγκαταλέγονται και οι μη χρηματοοικονομικοί φορείς όπως οι εργαζόμενοι, προμηθευτές, πελάτες (Karagiorgos et al, 2010). Στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, δημιουργήθηκε ο κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης για τις μη εισηγμένες εταιρείες (ο αποκαλούμενος κώδικας Buysse), προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες αυτών των εταιρειών. Η Ψαράκη (2011), υποστηρίζει πώς η εταιρική διακυβέρνηση έχει δύο διαστάσεις. Η πρώτη αφορά στη συμμόρφωση σε νόμους και η δεύτερη στην επιχειρηματικότητα.

Οι βασικοί κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα πηγάζουν από το νόμο 2190/ 1920, ωστόσο υπήρχαν αρκετοί νόμοι οι οποίοι τροποποίησαν αυτό το νόμο όπως νόμος 3016/ 2002 για εταιρική διακυβέρνηση θέματα μισθολογίου και άλλες διατάξεις, ο νόμος 3693/ 2008 εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/ 43/ ΕΚ περί

υποχρεωτικών ελέγχων ετήσιων και ενοποιημένων λογαριασμών, ο νόμος 3873/ 2010 ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2006/ 46/ ΕΚ περί ετησίων και ενοποιημένων λογαριασμών και της Οδηγίας 2007/ 63/ ΕΚ περί ετησίων και ενοποιημένων λογαριασμών καθώς και ο νόμος 3884/ 2010 ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2007/ 36/ ΕΚ σχετικά με την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιρειών. Στο νόμο 4548/ 2018 γίνεται αναφορά η δομή της δήλωσης για εταιρική διακυβέρνηση, όπου το ΔΣ υπέστει σημαντικές αλλαγές με βάση τα καθήκοντα, την ευθύνη και τις συναλλαγές με τα συνδεδεμένα μέλη.

Η εταιρική διακυβέρνηση στην Ελλάδα μοιάζει με το αγγλοσαξωνικό πρότυπο όπου υπάρχει διαχωρισμός του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου και του Διευθύνοντος Συμβούλου. Ωστόσο έχει χαρακτηριστικά από το παραδοσιακό μοντέλο της ηπειρωτικής Ευρώπης όπου τα μέλη της οικογένειας είναι ιδρυτές της επιχείρησης και μέλη του συμβουλίου (Croser, Kargidis and Chouliaras, 2014). Ωστόσο σε έρευνα του ο Mertzanis (2011) υπογραμμίζει πώς το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα 1999 και ο νόμος του 3016/ 2002 απέτυχε να υλοποιηθεί λόγω ανεπαρκούς ρυθμιστικής αρχής. Τα κύρια αίτια αποτυχίας είναι η νομική αναποτελεσματικότητα και η ασυμφωνία εταιρικών αποφάσεων. Αντίθετα το σύστημα εσωτερικού ελέγχου SOX 404, είχε θετική εξέλιξη στην Ελλάδα μετά το 2009.

Η δεύτερη διάσταση της εταιρικής διακυβέρνησης, δηλαδή η διάσταση της επιχειρηματικότητας περιλαμβάνει την επίτευξη των στόχων και τη θωράκιση από κινδύνους, έτσι ώστε η εταιρεία να είναι βιώσιμη και ανταγωνιστική (Ψαράκη, 2011). Νομοθέτες, κεφαλαιαγορές, εποπτικές αρχές παγκοσμίως αναγνωρίζουν το ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης ως μέσο οικονομικής ευημερίας, ενίσχυσης εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού και ένα πρόσφορο έδαφος για ανάπτυξη. Η εταιρική διακυβέρνηση αντανάκλα τις οικονομικές, νομικές και κοινωνικές δομές της κάθε χώρας (Λουμιώτης, 2015). Για την ορθή λειτουργία, προβλέπεται διεθνώς η σύσταση και η λειτουργία επιτροπής ελέγχου που θα αναλύσουμε περαιτέρω στην παρακάτω ενότητα (García, Barbadillo, and Pérez, 2012). Επίσης υπάρχει η άποψη ότι οι εταιρείες που διατηρούν καλό έλεγχο εταιρικής διακυβέρνησης δεν αντιμετωπίζουν θέματα χειρισμού από τη διοίκηση (Bekiaris, Efthymiou and Koutouris, 2013). Ακόμη μία αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση συντείνει στη μείωση αποτύπωσης υπερβολικά θετικής εικόνας της επιχείρησης από τη διοίκηση και στην αποτροπή πιθανής εταιρικής κατάρρευσης (DHU and HBP, 2019).

Ο μηχανισμός της εταιρικής διακυβέρνησης και η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνων και ελέγχου ενδυναμώνεται από τη σωστή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Πολλές εταιρείες αναθέτουν τον εσωτερικό έλεγχο σε τρίτους αποφεύγοντας να δημιουργήσουν ειδικό τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο οι Coram, Ferguson and Moroney (2008), θεωρούν πως οι επιχειρήσεις που διατηρούν τμήμα εσωτερικού ελέγχου ανιχνεύουν γρηγορότερα την απάτη σε σχέση με αυτούς που βασίζονται στην εξωτερική ανάθεση. Επιπλέον για μια ισχυρή δομή εταιρικής διακυβέρνησης σημαντικός παράγοντας είναι ο ενισχυμένος ρόλος του εσωτερικού ελέγχου ο οποίος πηγάζει από τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου τμήματος εσωτερικού ελέγχου, έτσι ώστε να παρέχονται χρηματοοικονομικές πληροφορίες στη διοίκηση και στους μετόχους κερδίζοντας την εμπιστοσύνη τους (Drogalas, Arampatzis and Anagnostopoulou, 2016). Ακόμη ο εσωτερικός έλεγχος επηρεάζει τη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης αναθεωρώντας τον κώδικα δεοντολογίας του οργανισμού και τις πολιτικές δεοντολογίας ώστε να διασφαλιστεί ότι είναι επίκαιρες, γνωστοποιώντας τις αλλαγές στους υπαλλήλους (Karagiorgos et al, 2010). Την περίοδο 2010-2011 στην Ελλάδα, αρκετές επιχειρήσεις άρχισαν να τηρούν αυστηρά την εταιρική διακυβέρνηση (Croese, Kargidis and Chouliaras, 2014). Οι πιο μικρές επιχειρήσεις τηρούσαν ένα κομμάτι του κώδικα, πιθανώς μειώνοντας το επίπεδο διαφάνειας ή για πρακτικούς λόγους, διότι θα επιβαρύνονταν με πρόσθετες δαπάνες εάν έπρεπε να συμμορφωθούν με όλους τους κώδικες ιδιαίτερα εκείνη τη περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης στον προσδιορισμό της κεφαλαιακής διάρθρωσης των εισηγμένων ελληνικών επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικός σύμφωνα με έρευνα για την περίοδο 2005 έως 2014 από τον Kyriazopoulos (2017), όπου ο αριθμός των ατόμων του διοικητικού συμβουλίου επηρεάζει ιδιαίτερα τη δομή της.

3.4 Η επιτροπή ελέγχου

Η επιτροπή ελέγχου είναι συνδετικός κρίκος μεταξύ της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου και του μηχανισμού εταιρικής διακυβέρνησης (Drogalas, Arampatzis and Anagnostopoulou, 2016). Όσον αφορά την παρουσίαση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, η επιτροπή ελέγχου παίρνει το ρόλο της υποεπιτροπής του διοικητικού συμβουλίου και των διευθυντών.

Στην Ελλάδα με το νόμο 3693 / 2008 εισήχθει η υποχρέωση για σύσταση Επιτροπής Ελέγχου για όλες τις εταιρείες δημοσίου ενδιαφέροντος (Ψαράκη, 2011). Η επιτροπή ελέγχου απαρτίζεται από τουλάχιστον δύο μη εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος. Η νομοθεσία ορίζει ότι το ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος θα πρέπει να έχει επαρκή πιστοποιημένη γνώση σε θέματα λογιστικής και ελεγκτικής. Ο λόγος επαρκούς γνώσης είναι να μην τίθεται κίνδυνος στρέβλωσης των εκτιμήσεων της επιτροπής, αφού οι απόψεις θα τεκμηριώνονται με γνώσεις στη λογιστική και ελεγκτική. Αυτό δεν προκαλεί έκπληξη, δεδομένου ότι ορισμένα από τα κοινά καθήκοντα εποπτείας των επιτροπών ελέγχου περιλαμβάνουν την αντίληψη σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων της οικονομικής οντότητας, των οικονομικών αποφάσεων και της ανάλυσης κόστους-οφέλους των επιχειρησιακών αποφάσεων. Οι οικονομικές γνώσεις και η πείρα, ιδίως στον τομέα της λογιστικής, του ελέγχου και της χρηματοδότησης, είναι σημαντικές για τα μέλη της επιτροπής ελέγχου, διότι πολλές αποφάσεις επίβλεψης είναι υποκειμενικές και οι γνώσεις αυτές θα βοηθήσουν στην διακριτική εξέταση των οικονομικών αποφάσεων των εσωτερικών ελεγκτών. Τα μέλη που δεν διαθέτουν χρηματοοικονομικές γνώσεις και την εμπειρία έχουν περισσότερες πιθανότητες να λαμβάνουν λανθασμένες αποφάσεις σε τομείς πρωτογενούς εποπτείας (Badolato, Donelson and. Ege, 2014). Επιπλέον, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και οι διαδικασίες υποβολής εκθέσεων εντός των οργανισμών καθίστανται όλο και πιο πολύπλοκες λόγω και της προηγμένης τεχνολογίας. Επομένως, τα μέλη της επιτροπής ελέγχου με τις απαιτούμενες οικονομικές γνώσεις και την πείρα είναι πιθανότερο να ζητούν τις «σωστές» ερωτήσεις και συνεπώς θα πρέπει να εντοπίζουν ευκολότερα τυχόν εσφαλμένες πληροφορίες ή ασυμφωνίες στις οικονομικές εκθέσεις. Επίσης, τα αποτελέσματα από προηγούμενες μελέτες υποδηλώνουν ότι τα μέλη της επιτροπής ελέγχου με εμπειρία επίβλεψης και γνώσεις στη λογιστική, τον έλεγχο και τη χρηματοδότηση ελέγχουν παρόμοια με τους εξωτερικούς ελεγκτές και έχουν καλύτερη αντίληψη στον εντοπισμό κινδύνου. Από τη μεριά τους οι εξωτερικοί ελεγκτές καλούνται να διατυπώνουν έκθεση προς την επιτροπή ελέγχου με βάση το άρθρο 11 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αριθ.537/2014 και το ΔΠΕ 260. Γι αυτό η επιτροπή ελέγχου πρέπει να αποτελεί μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας του διοικητικού συμβουλίου και των εξωτερικών ελεγκτών, εξασφαλίζοντας στους δεύτερους την ανεξαρτησία κινήσεων. Η ενίσχυση εγκυρότητας και διαφάνειας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης επιτυγχάνεται με τη σύνδεση επιτροπής ελέγχου, εξωτερικών ελεγκτών, διοικητικού συμβουλίου και εσωτερικού ελέγχου (Drogalas, Arampatzis and Anagnostopoulou, 2016).

Εάν η επιτροπή ελέγχου απαρτίζεται από άτομα με γνώση, η εταιρική διακυβέρνηση θα λειτουργεί επιτυχώς, το τμήμα εσωτερικού ελέγχου θα πληρεί τις προϋποθέσεις έτσι ώστε ο εξωτερικός έλεγχος να λαμβάνει υπόψη το έργο του εσωτερικού ελέγχου και να διευκολύνεται στην ανάλυση διαδικασιών (Zain, Subramaniam and Stewart, 2006). Κατά συνέπεια σε μια τέτοια εξάρτηση πιθανόν θα λαμβάνεται υπόψη το έργο του εσωτερικού ελέγχου συμβάλλοντας στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Η ακεραιότητα και η ανεξαρτησία των μελών, ο εντοπισμός κινδύνου, η κριτική σκέψη είναι σημαντικοί παράγοντες επιτυχίας (García, Barbadillo, and Pérez, 2012). Η εξειδίκευση των ατόμων της επιτροπής συνδράμει στην αποτύπωση αξιόπιστης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, στην τήρηση εσωτερικού ελέγχου, στην αντιμετώπιση διαχείρισης κινδύνου, έτσι ώστε τα ενδιαφερόμενα μέλη να έχουν έγκυρη ενημέρωση (García, Barbadillo, and Pérez, 2012). Για να είναι αποτελεσματική η επιτροπή ελέγχου απαιτούνται δύο παράγοντες η ανεξαρτησία των διευθυντών και το μέγεθος και ο αριθμός των συνεδριάσεων. Ο πρώτος παράγοντας αφορά τη διαφάνεια και τον εμφανή απολογισμό των στοιχείων (συνώνυμο της καλύτερης λογοδοσίας). Από τις πρώτες επιτροπές που συμφώνησαν περί εξωτερικών μελών για την ύπαρξη επιτροπής ελέγχου ήταν η Επιτροπή Macdonald (1988) και η NASDAQ (1989). Ο λόγος περί ανεξαρτησίας ενισχύει στην εκπλήρωση των καθηκόντων, στην τήρηση εσωτερικού ελέγχου, στην εφαρμογή καλής εταιρικής διακυβέρνησης και στην αποφυγή για χειραγώγηση. Ο δεύτερος παράγοντας βασίζεται στον αριθμό των μελών για σύσταση της επιτροπής ελέγχου. Ιδανική επιτροπή ελέγχου δεν υπάρχει, αλλά η δομή της εξαρτάται από τις ανάγκες της εταιρείας (Drogalas, Arampatzis and Anagnostopoulou, 2016). Σίγουρα τα μέλη που την απαρτίζουν επηρεάζουν το ρόλο της και την επίτευξη των αρμοδιοτήτων της.

Οι ισχυροί εργασιακοί δεσμοί μεταξύ των ελεγκτικών επιτροπών και του εσωτερικού ελέγχου προλαμβάνουν από ουσιώδεις ανακρίβειες στις οικονομικές εκθέσεις (Zain, Subramaniam and Stewart, 2006). Ειδικότερα όταν η επιτροπή ελέγχου συμμετέχει σε αποφάσεις που καθορίζουν τη διαδικασία και τη θεματολογία των εξετάσεων του εσωτερικού ελεγκτή CIA (Certified Internal Auditor). χτίζονται θεμέλια εμπιστοσύνης. Οι εσωτερικοί ελεγκτές αισθάνονται ασφαλείς στη διεξαγωγή ελεγκτικών ερευνών, ιδιαίτερα όταν ασχολούνται με πιο ευαίσθητα θέματα που μπορεί να αφορούν ανώτερα διοικητικά στελέχη (Sarens and De Beelde, 2006). Ο CAE θα πρέπει να ενημερώνει την αρμόδια διοίκηση περί προγραμματισμού και ανάπτυξη των πόρων με βάσει τις απαιτήσεις του εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων σημαντικών ενδιάμεσων αλλαγών, τόσο για αναθεώρηση όσο και για

έγκριση. Το CAE πρέπει επίσης να παρουσιάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα στους ανώτερους υπαλλήλους διευθυντές, διευθύνων σύμβουλο καθώς και την επιτροπή ελέγχου δραστηριότητες που αφορούν τον εσωτερικό έλεγχο αναφέροντας ξεκάθαρα τον σκοπό, την εξουσία, την ευθύνη και τις επιδόσεις σε σχέση με το αρχικό αναμενόμενο πλάνο (Zain, Subramaniam and Stewart, 2006). Από τη μεριά τους οι εξωτερικοί ελεγκτές εκτιμούν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι πιο αξιόπιστος και αποτελεσματικός όταν είναι ανεξάρτητος από τη διαχειριστική επιρροή. Η επιτροπή ελέγχου εξασφαλίζει ότι η διοίκηση έχει σχεδιάσει και εφαρμόσει ένα κατάλληλο και αποτελεσματικό πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου, επανεξετάζοντας τα αποτελέσματα του προγράμματος και των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένου του βαθμού στον οποίο οι δραστηριότητες αυτές συντονίζονται με το πρόγραμμα εξωτερικού ελέγχου. Η μεγάλη έκταση της αναθεώρησης του προγράμματος και των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου από την επιτροπή ελέγχου συνεπάγεται μεγάλη πιθανότητα εντοπισμού τυχόν αδυναμιών στις δραστηριότητες εσωτερικού ελέγχου και συνεπώς στη βελτίωση της εσωτερικής παρακολούθησης. Επιπλέον, σε επιχειρήσεις με μονάδα εσωτερικού ελέγχου μεγάλου μεγέθους, θα υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες και ευελιξία για πρόγραμμα εναλλαγής προσωπικού (Abernathy et al, 2015). Με την πάροδο του χρόνου, το προσωπικό εσωτερικού ελέγχου είναι πιθανό να αναπτύξει σχέσεις εξοικείωσης με τους συνεργάτες τους εξαλείφοντας την αντικειμενικότητα και την ανεξαρτησία. Η εναλλαγή του προσωπικού εξασφαλίζει αντικειμενικές ελεγκτικές έρευνες. Βάσει μιας πειραματικής μελέτης των εσωτερικών ελεγκτών, διαπίστωσαν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές σε καταστάσεις υψηλής εξοικείωσης με το επιχειρησιακό προσωπικό ήταν λιγότερο αντικειμενικοί όταν αντιμετώπιζαν μια σύγκρουση ελέγχου παρά εκείνοι οι ελεγκτές σε καταστάσεις χαμηλής εξοικείωσης (Sarens and De Beelde, 2006). Η διοίκηση αναμένει ότι ο εσωτερικός έλεγχος θα συμμετέχει στην παρακολούθηση και στη διαχείριση των κινδύνων συμβάλλοντας στην ορθή εταιρική διακυβέρνηση. Επιπλέον, αναμένουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος θα εκπαιδεύει άτομα του περιβάλλοντος της επίχειρησης έτσι ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος. Παρόμοια άποψη εκφράζει και η επιτροπή ελέγχου (DeZoort and Salterio, 2001). Από την μεριά τους εσωτερικοί ελεγκτές αναμένουν πώς τα ανώτερα στελέχη θα τυποποιήσουν το σύστημα διαχείρισης κινδύνων, δίνοντας τη στήριξη τους στο έργο τους. Όσον αφορά την τυποποίηση του συστήματος διαχείρισης κινδύνων, ο εσωτερικός έλεγχος επηρεάζεται από τους χειρισμούς της διοίκησης. Γίνεται σαφές ότι η μελέτη της σχέσης μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και της ανώτερης διοίκησης χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επιρροή και συμφέροντα της επιτροπής ελέγχου μπορεί να οδηγήσει μόνο σε μερικές ιδέες, όμως η επιτροπή ελέγχου μπορεί να ασκήσει σημαντική επίδραση στις πρακτικές εσωτερικού

ελέγχου (Sarens and De Beelde, 2006). Σύμφωνα με το 1110-2 η υποβολή εκθέσεων στο Διοικητικό Συμβούλιο αφορά την έγκριση της γενικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου από την επιτροπή ελέγχου. Ειδικότερα λαμβάνει γνώση για την αξιολόγηση του κινδύνου, το σχετικό πρόγραμμα ελέγχου, θέματα που το CAE κρίνει αναγκαία, να διεξάγει τις κατάλληλες έρευνες για τη διαχείριση του CAE και για τυχόν περιορισμούς στον προϋπολογισμό που θα επηρεάσουν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Ακόμη η επιτροπή ελέγχου εγκρίνει αποφάσεις που αφορούν το διορισμό, το μισθό, την κατάργηση θέσης του CAE (García, Barbadillo, and Pérez, 2012).

Πριν ισχύσει ο νόμος Sarbanes-Oxley προβλέπονταν τουλάχιστον τρία μέλη και τέσσερις συνεδριάσεις ετησίως για την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών επιτροπών. Ο Νόμος Sarbanes-Oxley (2002) ορίζει τουλάχιστον τρία μέλη. Σε έρευνά τους οι García, Barbadillo, and Pérez (2012) εντόπισαν ότι οι περισσότεροι μελετητές θεωρούν ότι ο αριθμός των μελών επηρεάζει τις αποφάσεις της επιτροπής ελέγχου, ενώ οι επιτροπές που απαρτίζονται από μικρό αριθμό μελών είναι καλύτερα συντονισμένοι. Ειδικότερα σε έρευνα την περίοδο 2008-2012, χρησιμοποιώντας ως επί το πλείστον αμοιβαία κεφάλαια που διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών οι μελετητές Zhou, Owusu-Ansah and Maggina (2018), συμπέραναν ότι τα διοικητικά συμβούλια που απαρτίζονται από μεγάλο αριθμό ατόμων, λειτουργούν καλύτερα.

Η λειτουργία της επιτροπής ελέγχου θωρακίζει από λογιστικές παρατυπίες και μη φυσιολογικούς δεδουλευμένους λογαριασμούς. Η συνεργασία επιτροπής ελέγχου και διαχειριστών οδηγεί σε αρνητικά αποτελέσματα με κατευθυνόμενη τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση (Badolato, Donelson and Ege, 2014). Η ελεγκτική επιτροπή θα πρέπει να είναι σεβαστή από τους διαχειριστές, έτσι ώστε να μην υπάρχουν παρατυπίες. Η επιτροπή ελέγχου απαιτεί περισσότερη αποτελεσματική διαχείριση κινδύνου, μετριάζοντας τον κίνδυνο και τις διαλειτουργικές αξιολογήσεις κινδύνου. Ο εσωτερικός έλεγχος έχει επίγνωση αυτών των πιέσεων γι αυτό δεν πρέπει οι ελεγκτές να παρέχουν εύλογη βεβαιότητα για τις δραστηριότητες του διοικητικού συμβουλίου. Η ουσιαστική συζήτηση της επιτροπής ελέγχου με τη διοίκηση θα αποτρέψει τον άμεσο κίνδυνο και θα προλάβει μία πιθανή κρίση (Zain, Subramaniam and Stewart, 2006). Η αποτελεσματικότερη ελεγκτική επιτροπή σε συνδυασμό με το οργανωμένο τμήμα εσωτερικού ελέγχου συμβάλει στο έργο του εξωτερικού ελέγχου (Abbott et al, 2016). Η IAF μέσω της επιτροπής ελέγχου εξετάζει τον κίνδυνο της εταιρείας και τον εσωτερικό έλεγχο. Ενώ στην εταιρική διακυβέρνηση ο ρόλος της IAF αφορά τη

βελτίωση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Στην Ελλάδα μετά το 2009 σχηματίστηκαν ελεγκτικές επιτροπές λόγω αυστηρής επιβολής από τις ρυθμιστικές αρχές (Zhou, Owusu-Ansah and Maggina, 2018).

3.5 Σύστημα διαχείρισης κινδύνου και εσωτερικός έλεγχος

Ένα πρότυπο συστήματος διαχείρισης κινδύνου δεν ενδείκνυται πάντα για κάθε ελεγχόμενη επιχείρηση. Το επιχείρημα στο οποίο βασίζεται κυρίως η επιχείρηση είναι ότι η ίδια μεθοδολογία ταιριάζει σε όλες τις οικονομικές οντότητες οδηγώντας την σε αναποτελεσματικές στρατηγικές. Επιπλέον το σύστημα διαχείρισης κινδύνου δεν τηρείται λόγω αδυναμία χρήσης κατάλληλων μέσων για τη μέτρηση του κινδύνου (Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, 2013). Καταλήγουμε πώς το πρόβλημα έγκειται στη λανθασμένη αξιολόγηση γνωστών κινδύνων, στην αδυναμία εντοπισμού συνηθισμένων κινδύνων και στην έλλειψη επικοινωνίας με τα ανώτερα στελέχη αναφορικά με τον κίνδυνο. Έτσι ο κίνδυνος είναι αντιληπτός ελέγχοντας τη ρευστότητα, το κεφάλαιο και τη μέθοδο ενοποίησης (Prawitt, Sharp and Wood, 2012).

Η επιτροπή ελέγχου εξετάζει τη διαχείριση κινδύνου, μετριάζοντας τον κίνδυνο και αξιολογώντας τον (Sarens and De Beelde, 2006). Το διοικητικό συμβούλιο είναι υπεύθυνο για τη τήρηση υψηλών δεοντολογικών προτύπων, το σχεδιασμό στρατηγικών και πολιτικών κινδύνου, την εξασφάλιση κατάλληλων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου για την παρακολούθηση της εταιρικής πορείας.

Κάθε οικονομική οντότητα πρέπει να διαθέτει καταγεγραμμένη πολιτική και διαδικασίες που αναφέρονται στην επιχειρησιακή στρατηγική (Λουμιώτης, 2015). Για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων απαιτείται να συσταθεί η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, η οποία ορίζεται από το ΔΣ, καθώς και η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων η οποία είναι διοικητικά ανεξάρτητη από άλλες διευθύνσεις. Η Διεύθυνση ενημερώνει την Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων και υπόκειται στον έλεγχο της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου ως προς την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα. Ο Επικεφαλής Εσωτερικού Ελέγχου είναι αναγκαίο να ξεχωρίζει τις παράτυπες πράξεις από την απάτη καθώς και να αναγνωρίζει τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Αυτές οι πράξεις μπορούν να προκληθούν από πολλούς παράγοντες

όπως έλλειψη γνώσεων, κενά στην εποπτεία, δυσκολίες στην ερμηνεία και στην εφαρμογή των πολιτικών και των κανονισμών και βέβαια ενέργειες που γίνονται με πρόθεση, όπως λοιπές έκνομες ενέργειες που σχετίζονται με τα φορολογικά έσοδα (Abernathy et al 2015). Πολλές φορές απαιτείται μια λεπτομερής ανάλυση της κατάστασης για να προσδιοριστεί η αιτία και τα αποτελέσματα του παραπτώματος και να αποφασιστεί η λήψη τυχόν απαιτούμενων διορθωτικών ή πειθαρχικών μέτρων προτού αυτό εξελιχθεί σε πράξη απάτης. Η αποτελεσματικότητα των δικλίδων ελέγχου και του συστήματος διακυβέρνησης για την πρόληψη, τον εντοπισμό, την έρευνα και την αναφορά πιθανών παραπτωμάτων και φαινομένων απάτης αποτελεί τη βασική ευθύνη της διοίκησης της επιχείρησης (Badolato, Donelson and Ege, 2014).

Βάσει μίας έκθεσης που διεξήχθη από τη ΠΑ, κίνδυνοι που συνδέονται με την οικονομική κρίση μπορεί να κατηγοριοποιηθούν σε: πιστωτικούς κινδύνους, κινδύνους αγοράς, κινδύνους που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον, κινδύνους φήμης της εταιρείας και κινδύνους ρευστότητας (ΠΑ,2009). Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί σημαντική πηγή κινδύνου για τις επιχειρήσεις και πραγματοποιείται από ενδεχόμενη αδυναμία των πελατών και λοιπών τρίτων προκειμένου να εκπληρωθούν οι υποχρεώσεις προς την οικονομική μονάδα (Λουμιώτης, 2015). Ο κίνδυνος αγοράς προκύπτει από δυσμενείς εξελίξεις στη τιμή ή στη μεταβλητότητα από αγορές εμπορευμάτων, μετοχών, συναλλάγματος και επιτοκίων. Ο κίνδυνος ρευστότητας εξαρτάται από τη δυνατότητα της οικονομικής μονάδας να διατηρεί επαρκή ρευστότητα για την εκπλήρωση των συναλλακτικών της υποχρεώσεων είτε προγραμματισμένων είτε εκτάκτων.

Σύμφωνα με μια έκθεση που διεξήχθη από την ΠΑ ένα από τα σημεία ενδιαφέροντος για τη διαχείριση του κινδύνου του εσωτερικού ελέγχου είναι αξιολόγηση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του ελέγχου (Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, 2013). Φαίνεται ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει επίγνωση αυτών των πιέσεων και πρέπει να μην συνεχίσει να παρέχει εύλογη βεβαιότητα για τις δραστηριότητες του διοικητικού συμβουλίου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να συνδέουν τον κίνδυνο με τις επιχειρηματικές λειτουργίες. Μόλις οι επιχειρηματικές δεξιότητες στη διαχείριση κινδύνου έχουν φθάσει σε επαρκές επίπεδο ωριμότητας, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει τη βεβαιότητα στην επιχείρηση περί των διαδικασιών του ERM (ΠΑ, 2009). Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να προσθέτει αξία στην επιχείρηση αφού επιδρά

στην ίδια λειτουργία της επιχείρησης και η σημασία του αντικατοπτρίζεται στα αποτελέσματα του ελέγχου.

Ο εσωτερικός ελεγκτής ακολουθεί τρία διακριτά στάδια (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Το πρώτο στάδιο αφορά στο σχεδιασμό του ελέγχου με σκοπό την επιτυχή αποστολή του, η οποία ορίζεται με σαφήνεια και έχει γνωστοποιήσει τους ρόλους και τις αρμοδιότητες για την πρόληψη, τον εντοπισμό, την έρευνα και την αναφορά γύρω από ενδεχόμενες πράξεις απάτης προσδιορίζοντας τον υπεύθυνο για τη λήψη διορθωτικών ενεργειών, όταν αποκαλύπτεται μια απάτη.

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών για τη Φάση του Σχεδιασμού στηρίζεται στα πρότυπα από 2200 έως και 2240. Βάσει του προτύπου 2200 οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναπτύσσουν και να αποτυπώνουν τον σχεδιασμό κάθε έργου, ο οποίος θα περιλαμβάνει τους αντικειμενικούς σκοπούς οι οποίοι ορίζονται διεξοδικά με το πρότυπο 2210 και το επιχειρησιακό πεδίο το οποίο σύμφωνα με το πρότυπο 2220 θα πρέπει να είναι επαρκές για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του έργου. Επιπλέον θα πρέπει να τηρείται το χρονοδιάγραμμα για την κατανομή των πόρων. Το Πρότυπο 2230 αναφέρει πώς οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να καθορίσουν τους κατάλληλους και επαρκείς πόρους που απαιτούνται για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του έργου. Εκτιμώντας τη φύση και την πολυπλοκότητα του κάθε έργου, των χρονικών περιορισμών και των διαθέσιμων πόρων. Ενώ με το Πρότυπο 2240, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναπτύσσουν και να τεκμηριώνουν προγράμματα εργασιών που να επιτυγχάνουν τους αντικειμενικούς σκοπούς του έργου.

Το δεύτερο στάδιο αναφέρεται στη Φάση διενέργειας του ελέγχου με τα πρότυπα από 2300 έως και 2330. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναγνωρίζουν, να αναλύουν, να αξιολογούν και να καταγράφουν επαρκείς πληροφορίες, όπως προβλέπει το 2300 έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι αντικειμενικοί σκοποί του έργου σύμφωνα με το πρότυπο 2310. Ακόμη οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να οδηγούνται στα συμπεράσματα και στα αποτελέσματα των έργων ελέγχου έπειτα από κατάλληλες αναλύσεις και αξιολογήσεις (Πρότυπο 2320). Όμως οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να καταγράφουν τις κατάλληλες πληροφορίες για να τεκμηριώσουν τα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα των έργων τους (Πρότυπο 2330). Γι αυτό η υλοποίηση των αποστολών ελέγχου πρέπει να εποπτεύονται κατάλληλα, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων, η ποιότητα των εργασιών και η επαγγελματική εξέλιξη

του προσωπικού του έργου (Πρότυπα 2340). Επομένως τα τεκμήρια πρέπει να συλλέγονται επί όλων των θεμάτων που σχετίζονται με τους στόχους του ελέγχου και το επιχειρησιακό πεδίο της αποστολής. Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών προτείνει την τήρηση αρκετών προτύπων κατά τη διαδικασία συλλογής των τεκμηρίων (Πρότυπο 2130 και 2310). Ωστόσο η εμπιστοσύνη και αξιοποίηση του έργου άλλων μηχανισμών διασφάλισης/ελέγχου αφορούν το Πρότυπο 2050. Ενώ τα Πρότυπα 2320 και 2330 ασχολούνται με τον εντοπισμό και την καταγραφή των ευρημάτων.

Το τρίτο στάδιο περιλαμβάνει τη σύνταξη και την υποβολή της έκθεσης ελέγχου ακολουθώντας τα πρότυπα από 2400 έως 2430. Ειδικότερα το 2400 τονίζει πώς οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κοινοποιούν τα αποτελέσματα των έργων περιλαμβάνοντας τους σκοπούς του ελέγχου, το επιχειρησιακό πεδίο, καθώς επίσης και τα σχετικά συμπεράσματα, όπως οι εισηγήσεις και τα σχέδια δράσης (Πρότυπο 2410). Η παράγραφος A2 του ίδιου προτύπου καταλήγει στο ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές συνιστάται στην αναγνώριση τομέων όπου ο ελεγχόμενος φορέας παρουσιάζει ικανοποιητική απόδοση. Οι κοινοποιήσεις πρέπει να είναι ακριβείς, αντικειμενικές, σαφείς, περιεκτικές, εποικοδομητικές, ολοκληρωμένες και έγκαιρες (Πρότυπο 2420). Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να αναφέρουν ότι τα έργα στα οποία συμμετείχαν «διενεργήθηκαν σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου», μόνο εφόσον τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση του προγράμματος διασφάλισης και βελτίωσης ποιότητας (QAIP) υποστηρίζουν τη δήλωση αυτή. (Πρότυπο 2430)

3.6 Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με το SOX 404

Ο νόμος SOA (Sarbanes-Oxley) ψηφίστηκε και επικυρώθηκε το 2002 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ουσιαστικά, αποτελεί ένα νομοθέτημα για την εταιρική διακυβέρνηση και τον εσωτερικό έλεγχο των εταιρειών, των οποίων οι τίτλοι διαπραγματεύονται στα χρηματιστήρια των Ηνωμένων Πολιτειών (Nagy and Cenker, 2007). Η αιτία προκλήθηκε λόγω των σκανδάλων Enron και WorldCom που επηρέασαν την κοινή γνώμη. Ιδιαίτερη έμφαση θα δώσουμε στο άρθρο 404, το οποίο πραγματεύεται την υποχρέωση της διοίκησης για την υιοθέτηση ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου το οποίο επηρεάζει την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και την αξιολόγηση αυτών σε μία ετήσια βάση. Ο λόγος εξέτασης στοχεύει στην ευθύνη της διοίκησης να είναι ενήμερη μέσω

του εσωτερικού ελεγκτή για τον κίνδυνο που επηρεάζει την εικόνα της επιχείρησης αποτυπώνοντας στα ενδιαφερόμενα μέλη λανθασμένη πληροφόρηση. Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου που οριοθετείται, δεν είναι κάτι καινούριο για τις εταιρείες, εφόσον ήδη υπήρχε πριν από την ψήφιση του νόμου. Το άρθρο 404 στοχεύει σε ένα επαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου, όπου μέσω ενός εγγράφου η διοίκηση να είναι υπεύθυνη για τη δομή και τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Από τη μεριά τους οι εξωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό της διοίκησης περί ύπαρξης λειτουργίας και αποτελεσματικότητας ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου (Li et al, 2019). Στην ουσία, το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου θα εκτιμάται διπλά, από την ίδια την διοίκηση και από τους εξωτερικούς ελεγκτές. Επιπλέον να καθορίζονται οι ρόλοι της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC) και του Συμβουλίου Εποπτείας Ελεγκτών Εισηγμένων Επιχειρήσεων (PCAOB) στην εφαρμογή των απαιτήσεων του νόμου. Ο νόμος SOA αύξησε τις ευθύνες της διοίκησης, των εξωτερικών ελεγκτών και των ελεγκτικών επιτροπών όσον αφορά τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Σίγουρα ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή είναι πιο ισχυρός σε σχέση πριν τη θέσπιση του νόμου SOA και αποτελεί ακριβοπληρωμένο επάγγελμα. Ωστόσο το PCAOB μέσω του SOA δίνει βάση στο σύστημα του εσωτερικού ελέγχου και στο έργο που μπορούν να λάβουν υπόψη οι εξωτερικοί ελεγκτές για να εκφράσουν γνώμη παρά στο ρόλο του εσωτερικού ελεγκτή. Πέρα από την διαλεύκανση της απάτης υποχρέωσε ο νόμος και τις μικρές οντότητες να τηρήσουν ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Όμως σύμφωνα με την έρευνα της Mazars που αφορούσε 88 εταιρείες σε 13 ευρωπαϊκές χώρες και δημοσιεύθηκε στη Financial Times το 2006 σκέφτονταν να εγκαταλείψουν τις αγορές των ΗΠΑ προκειμένου να ξεφύγουν από τις δαπανηρές απαιτήσεις του νόμου SOA. Οι εργαζόμενοι εξέφραζαν τη δυσαρέσκειά τους τονίζοντας ότι το κόστος για επαρκή σύστημα εσωτερικού ελέγχου ήταν υψηλό γιατί δεν δίνονταν σαφείς οδηγίες ως προς τη κανονιστική συμμόρφωση. Επιπλέον οι διευθυντές του εσωτερικού ελέγχου υποστήριζαν ότι η σχέση εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή δεν ήταν άριστες λόγω του SOA (Nagy and Cenker, 2007).

Εξετάζουν τη διάρκεια τριών ξεχωριστών χρονικών περιόδων μετά την περίοδο SOX συγκρίνοντας την περίοδο στην οποία ο κίνδυνος είναι χαμηλότερος μέσω του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (Li et al, 2019). Η πρώτη περίοδος αποκαλείται προ-404 χρονική περίοδος αφορά δύο έτη από 14 Νοεμβρίου 2002 έως και 14 Νοεμβρίου 2004. Η δεύτερη περίοδος αφορά το πρότυπο ελέγχου αριθ. 2 (AS2) διάρκειας τριών ετών από 15 Νοεμβρίου 2004 μέχρι τις 14 Νοεμβρίου 2007. Η τρίτη περίοδος αναφέρεται στο πρότυπο ελέγχου AS5

διάρκειας τριών ετών μεταξύ 15 Νοεμβρίου 2007 έως 31 Δεκεμβρίου 2009. Η πρώτη συνέβαλε στη αξιόπιστη πληροφόρηση των οικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένη από ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλεται από απάτη ή από λάθος απαιτώντας από τον ελεγκτή να εξετάσει και να εκδώσει γνώμη λαμβάνοντας υπόψη την ευθύνη της διοίκησης περί εσωτερικών δικλίδων . Η δεύτερη περίοδος συνέδραμε σε περαιτέρω βελτίωση της αξιολόγησης του κινδύνου με το πρότυπο AS2 το οποίο αντικαταστάθηκε με το AS5 που ξεκίνησε την τρίτη περίοδο (Li et al, 2019). Οι λόγοι αντικατάστασης έγιναν γνωστοί στις 30 Νοεμβρίου 2005 όπου η PCAOB δημοσίευσε μια έκθεση όπου αναφέρονταν τα προγενέστερα πρότυπα αναποτελεσματικά και δαπανηρά (Nagy and Cenker,2007). Τα ωφέλη του AS5 αφορούν στη καλύτερη κρίση του ελεγκτή επικεντρώνοντας στα σημαντικά ζητήματα όπως η αναγνώριση ενός πολύπλοκου πελάτη και στη μείωση κόστους συμμόρφωσης για τις μικρότερες επιχειρήσεις κάτι το οποίο δεν μπορούσε να εφαρμόσει η AS2 (Li et al, 2019). Ωστόσο AS5 υστερεί στον να γίνει χρήση από τον εξωτερικό ελεγκτή το έργο του εσωτερικού ελέγχου λόγω χαμηλής ποιότητας που προκύπτει από τους δεδουλευμένους λογαριασμούς, ενώ η AS2 είχε υψηλότερη ποιότητα αφορά την περίοδο 2010-2012 και ασχολείται με ζητήματα SOX 404 αλλά ελεγκτικών θυγατρικών και προτύπων PCAOB (Li et al, 2019). Το Πλαίσιο COSO 2013 προκάλεσε εκτεταμένες αλλαγές στα προγράμματα συμμόρφωσης των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου με το SOX, τα οποία υπόκεινται σε ανασκόπηση και αξιολόγηση από εξωτερικούς ελεγκτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

4.1 Παράγοντες Παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Μέσα στο εξαιρετικά ρευστό ελληνικό οικονομικό περιβάλλον υπάρχει σημαντική αύξηση των φαινομένων της διαφθοράς και της σπατάλης δημοσίου χρήματος. Ο εσωτερικός έλεγχος, μέσω του ολοκληρωμένου συνδυασμού σύγχρονων και επιστημονικά τεκμηριωμένων διαδικασιών, φαίνεται να είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την προστασία της δημόσιας ιδιοκτησίας (Oțetea, Tița, and Aristotel, 2013). Ωστόσο τα τελευταία χρόνια οι οργανισμοί αντιμετώπισαν ταχείες αλλαγές στην οικονομική πολυπλοκότητα, διευρυμένες

ρυθμιστικές απαιτήσεις και τεχνολογικές εξελίξεις. Σκοπός μιας επιτυχημένης διοίκησης είναι η αποτελεσματική οικονομική λειτουργία της. Δυστυχώς παρατηρούνται συχνά παρατυπίες, παραλείψεις και σφάλματα, που επηρεάζουν αρνητικά την εικόνα του οργανισμού (Tsalavoutas, 2017).

Στην προσπάθειά τους για επιβίωση κάτω από δυσμενείς συνθήκες, οι επιχειρήσεις καταφεύγουν σε πρακτικές παραποίησης. Οι κυριότερες πρακτικές είναι η αύξηση ανεργίας, η μείωση της αγοραστικής δύναμης, η μείωση της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες, η μείωση των πωλήσεων, έχοντας ως επακόλουθο τη συρρίκνωση των λειτουργικών αποτελεσμάτων και τη ρευστότητά τους (Prawitt, Sharp and Wood, 2012).

Τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τη Διοίκηση έχουν οικονομικό χαρακτήρα και είναι στο σύνολο επτά , ο δανεισμός από τράπεζες, η άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο, η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές, η μερισματική πολιτική, η φοροδιαφυγή, ο ανταγωνισμός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η φιλοδοξία ανώτατων στελεχών της Διοίκησης (Λουμιώτης, 2015).

1. ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι επιχειρήσεις για να χρηματοδοτήσουν το κεφάλαιο κίνησης αλλά και τις μακροπρόθεσμες πάγιες επενδύσεις τους προσφεύγουν στις τράπεζες για να δανειστούν τα απαραίτητα κεφάλαια. Οι τράπεζες με τη σειρά τους αξιολογούν τις επιχειρήσεις βάσει των οικονομικών τους καταστάσεων. Στην προσπάθεια τους να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα κεφάλαια για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις, με σκοπό να βελτιώσουν την πιστοληπτική τους ικανότητα (Arena and Azzone, 2009). Το τμήμα χρηματοδότησης επιχειρήσεων της τράπεζας θα πρέπει να λάβει υπόψη του τις παρατηρήσεις της έκθεσης του ορκωτού ελεγκτή - λογιστή, διότι επηρεάζουν τόσο το αποτέλεσμα της χρήσης όσο και τη χρηματοοικονομική θέση της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να διαφοροποιείται και η πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης. Η συνέχιση της δραστηριότητας εξαρτάται από τα οικονομικά χαρακτηριστικά του πελάτη όπως η κερδοφορία και το μέγεθος της επιχείρησης, καθώς και από την ελεγκτική γνώμη του προηγούμενου έτους (Marilena and Corina, 2012).

2. ΑΝΤΛΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ

Μία επιπλέον μέθοδος που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για τη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους είναι να αντλούν κεφάλαια μέσω δημόσιας εγγραφής ή μέσω αύξησης κεφαλαίου από το Χρηματιστήριο (García, Barbadillo and Pérez, 2012). Η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου προϋποθέτει θετική οικονομική κατάσταση και ανοδική τάση βασικών οικονομικών μεγεθών. Οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να δανειστούν από τους μετόχους ή το ευρύτερο επενδυτικό κοινό όσο το δυνατόν μεγαλύτερα ποσά, με στόχο το προσδοκώμενο τίμημα ανά μετοχή, παραποιούν τις οικονομικές τους καταστάσεις, παρουσιάζοντας την επιχείρηση κερδοφόρα και με εύρωστη χρηματοοικονομική θέση (Prawitt, Sharp and Wood, 2012).

3. ΠΙΕΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΕΣ

Οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές αναλύουν τα οικονομικά μεγέθη των οικονομικών μονάδων και διενεργούν προβλέψεις για το μέλλον τους. (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2015) Τα ποσά γίνονται μέσω παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να επιτύχουν μια θετική εξέλιξη για την πορεία της αξίας των μετοχών (Λουμιώτης, 2015).

4. ΜΕΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Ενας από τους κύριους στόχους μίας επιχείρησης είναι η διανομή ελκυστικού μερίσματος έτσι ώστε το ποσό ή το ποσοστό μερίσματος επί των διανεμόμενων κερδών να είναι σταθερό ή αυξανόμενο για τους μετόχους της. Προς επίτευξη αυτού του σκοπού οι επιχειρήσεις εξομαλύνουν τα αποτελέσματά τους (income smoothing). Με αυτήν την πρακτική παραποίησης αποτρέπουν τους υπάρχοντες μετόχους από το ενδεχόμενο πώλησης μετοχών της εταιρείας, γεγονός που θα σήμαινε μια μείωση της χρηματιστηριακής αξίας της επιχείρησης (Soltani, 2007). Επιπλέον, προσελκύουν νέους μετόχους, παρουσιάζοντας την επιχείρηση να λειτουργεί με αναπτυξιακούς ρυθμούς. Οι μέτοχοι και θεσμικοί επενδυτές ασκούν πίεση στις διοικήσεις των επιχειρήσεων παρουσιάζοντας μεγαλύτερα κέρδη έτσι ώστε να διανείμουν μεγαλύτερο μέρισμα, με στόχο την αύξηση της τιμής της μετοχής. Σε διαφορετική περίπτωση μπορούν να προβούν σε μαζικές πωλήσεις μετοχών με δραματικά αποτελέσματα για την τρέχουσα αξία της επιχείρησης (García, Barbadillo and Pérez, 2012). Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος είναι να γίνεται κατασπατάληση πόρων και τις

περισσότερες των περιπτώσεων αυτές οι επιχειρήσεις να πτωχεύουν, αφήνοντας απλήρωτους εργαζομένους και προμηθευτές, καθώς και επισφάλειες προς τις τράπεζες που τις χρηματοδοτούν (Marilena and Corina,2012).

5. ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Λόγω σοβαρού προβλήματος έλλειψης ρευστότητας αλλά και έλλειψης κεφαλαίων για χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους πολλές επιχειρήσεις και ιδιαίτερα μικρομεσαίες στη φάση της οικονομικής κρίσης, προσπαθούν είτε να φοροδιαφεύγουν είτε να φοροαποφεύγουν, παραποιώντας τις οικονομικές καταστάσεις (Λουμιώτης, 2015).

6. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Οι οικονομικές μονάδες παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις με σκοπό να εμφανίζουν ισχυρή θέση στον κλάδο που δραστηριοποιούνται (Tsalavoutas, 2017). Στις περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών οι επιχειρήσεις ωραιοποιούν τη χρηματοοικονομική τους θέση έτσι ώστε από τη συγχώνευση ή την εξαγορά να αποκομίσουν το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, αποκτώντας όσο το δυνατό περισσότερες μετοχές από την επενδυτική τους στρατηγική (Marilena and Corina,2012). Συνήθως οι διοικήσεις των επιχειρήσεων που υπόκεινται σε συγχώνευση, επιλέγουν λογιστικά τεχνάσματα ωραιοποίησης των αποτελεσμάτων πριν από την ανακοίνωση της εξαγοράς τους.

7. ΦΙΛΟΔΟΞΙΑ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Οι διοικήσεις των οικονομικών μονάδων επιτυγχάνοντας μια υψηλή αμοιβή (bonus βάσει ύψους κερδών), για διασφάλιση των θέσεών τους στην ανώτατη διοίκηση ή για προαγωγή σε υψηλότερη βαθμίδα της διοικητικής ιεραρχίας, παραποιούσαν τις οικονομικές καταστάσεις (Al-Shetwi et al, 2011).

Ωστόσο για να οδηγηθεί μια οικονομική οντότητα στην παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων πρέπει το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον να έχει πρόσφορο εδαφος (Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, 2013). Το εσωτερικό περιβάλλον αφορά τη διοίκηση, το προσωπικό της, τους οικονομικούς πόρους (ρευστά διαθέσιμα) ή τον πάγιο εξοπλισμό

(οικόπεδα, σήματα, ευρεσιτεχνίες) αλλά και το όραμά της. Αντίθετα το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης αφορά τις συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο της, καθώς επίσης και το ευρύτερο οικονομικό, φορολογικό και κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Ειδικότερα, αφορά τις σχέσεις τους με τον ανταγωνισμό, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το κράτος καθώς επίσης και τις χρηματιστηριακές αγορές (Λουμιώτης, 2015).

4.2 Οικονομική κρίση συνδεδετικός κρίκος της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Η οικονομική δραστηριότητα ακολουθεί τέσσερα στάδια: την επέκταση, την κρίση, την ύφεση και την ανάκαμψη. Το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας αντικατοπτρίζει την φάση στην οποία βρίσκεται η οικονομία. Το στάδιο της κρίσης διαρκεί από δύο έως έντεκα χρόνια. Σε αυτό το στάδιο η οικονομία διακρίνεται για τη συρρίκνωση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, τη μείωση της αγοραστικής δύναμης, τη πτώση της χρηματιστηριακής αξίας πολλών επιχειρήσεων, την αύξηση των συγχωνεύσεων και των εξαγορών. Το ύψος των δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων προκαλεί αναταραχές στα υπόλοιπα μακροοικονομικά μεγέθη. Οι Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis (2013) θεωρούν πώς τα κύρια αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι η χρήση τίτλων για στεγαστικά δάνεια από ακατάλληλους χρήστες, ο υπερβολικός δανεισμός (χρηματοοικονομική μόχλευση), η εσφαλμένη αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου, η λανθασμένη πολιτική αμοιβών των στελεχών, η ανεπαρκής εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η έλλειψη διαφάνειας στους ισολογισμούς και η αδύναμη εταιρική διακυβέρνηση.

Από τη μεριά τους οι Ojetea, Tița, and Aristotel (2013) εστιάζουν στη χαμηλή ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Συγκεκριμένα οι εσωτερικοί ελεγκτές και η διοίκηση γενικότερα, δεν ανταποκρίνονταν στη συμμόρφωση των προτύπων του εσωτερικού ελέγχου. Έτσι, η νέα έκδοση των προτύπων που υιοθετήθηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, αναθεωρήθηκε το 2008 και εφαρμόστηκε το 2009, ενισχύοντας το ρόλο και τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου σε θέματα παρακολούθησης, αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων σχετικά με την αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Οι οδηγίες που θεσπίστηκαν αφορούσαν την αξιολόγηση της αξιοπιστίας και της ακεραιότητας των οικονομικών και λειτουργικών πληροφοριών καθώς και τα μέσα που

χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό, την ποσοτικοποίηση, την ταξινόμηση και την αναφορά αυτών έτσι ώστε να υπάρξει η συμμόρφωση στις πολιτικές, στα σχέδια, στις διαδικασίες, στους νόμους, στους κανόνες και τις συμβάσεις. Όλα τα παραπάνω ορίζονται ως κύρια εργαλεία ελέγχου και προστασίας των περιουσιακών στοιχείων, αξιολογώντας την οικονομία και την αξιοποίηση των πόρων συμβαδίζοντας με τους καθορισμένους στόχους της επιχείρησης.

Οι ερευνητές Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis (2013) παρατήρησαν ότι η κρίση του 2009 και η χρηματοπιστωτική κρίση του 1997 έχει ένα κοινό γνώρισμα, την αποτυχία της εταιρικής διακυβέρνησης. Ειδικότερα την περίοδο της οικονομικής κρίσης εντοπίστηκαν σημαντικές αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση, λόγω λανθασμένων χειρισμών της διοίκησης ως προς τη διαχείριση των κινδύνων και τη διανομή μετοχών. Οι ερευνητές Crose, Kargidis and Chouliaras, (2014) αναφέρουν ότι η μη αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση οφείλεται στην υψηλή θεσμική ιδιοκτησία που διακρίνει κάποιες επιχειρήσεις στις οποίες οι μέτοχοι έχουν χάσιμο, διότι ο κίνδυνος επικρατούσε και προ κρίσης. Ακόμη η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων από μέλη ανεξάρτητου συμβουλίου για αποκατάσταση οδηγεί στην αναποτελεσματικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης. Συνεπώς η εταιρική διακυβέρνηση έχει σημαντικό ρόλο στις επιπτώσεις επιχειρηματικών επιδόσεων κατά τη διάρκεια της κρίσης, την ανάληψη κινδύνων και τις πολιτικές χρηματοδότησης.

Η χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ με τις τράπεζες να χορηγούν δάνεια με μειωμένες εξασφαλίσεις, τα οποία με τη σειρά τους επηρέασαν μεγάλους χρηματοπιστωτικούς ομίλους, δημιούργησε κινδύνους που κλόνισαν την εμπιστοσύνη τόσο των επενδυτών όσο και των καταθετών. Επιπλέον, πλήττεται η κερδοφορία και η ρευστότητα πολλών επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα αρκετές από αυτές να πτωχεύουν (Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, 2013). Στην περίπτωση των ΗΠΑ, η επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers κηρύχτηκε σε πτώχευση. Μετά την κατάρρευση της, μέσα σε ένα μήνα, η απειλή από το φαινόμενο ντόμινο του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος προκάλεσε την παρέμβαση των δυτικών κυβερνήσεων χορηγώντας τεράστια κεφάλαια σε τράπεζες εμποδίζοντας την κατάρρευση τους.

Μέχρι το 2009, η Ελλάδα είχε χαμηλά επιτόκια και υψηλή ανάπτυξη. Η κρίση του ευρωπαϊκού δημόσιου χρέους έγινε ορατή στην Ελλάδα το 2009 (Bekiaris, Efthymiou and Koutoupis, 2013). Εκείνη την περίοδο ξεκίνησε ο φαύλος κύκλος των υψηλών επιτοκίων, η περιορισμένη δυνατότητα για λήψη δανείου και η μακροχρόνια ύφεση. Η ελληνική κρίση

προκλήθηκε από μια σειρά πολιτικών όπως η δέσμευση της κυβέρνησης σε σημαντικούς ξένους δανεισμούς, οι εγχώριες υπερβάσεις, η συνεχή υποβάθμιση του δημόσιου χρέους καθώς και η επιδείνωση των μακροοικονομικών δεικτών (Croese, Kargidis and Chouliaras, 2014). Για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, η χώρα έλαβε πακέτα δανείων διάσωσης από τον τριμερή μηχανισμό χρηματοδοτικής στήριξης - της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Αυτά τα δάνεια διάσωσης εξαρτώνται από την εφαρμογή μέτρων λιτότητας και την αναδιάρθρωση του ελληνικού δημοσίου χρέους (Bekiaris, Efthymiou and Koutouris, 2013). Ωστόσο, υπάρχει η άποψη ότι ο ΠΑ δεν κατάφερε να αναγνωρίσει έγκαιρα τον κίνδυνο επικείμενης οικονομικής κρίσης. Στόχος των διευθυντών του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι να προσδίδουν αξία στην επιχείρηση. Επίσης στη διεθνή έρευνα που διεξήγε η PricewaterhouseCoopers πριν από το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, εντόπισε πως ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων είναι ασθενείς (Ožetea, Tița, and Aristotel, 2013). Γι αυτό ο εσωτερικός έλεγχος έγινε απαιτητός σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο (Bekiaris, Efthymiou and Koutouris, 2013). Ωστόσο σε περίοδο οικονομικής κρίσης η διαχείριση του προϋπολογισμού ως προς τη διάθεση χρημάτων για τη διατήρηση τμήματος εσωτερικού ελέγχου είχε σοβαρή κάθοδο, έχοντας ως αποτέλεσμα κάποιο άλλο μέλος της επιχείρησης να ασχολείται και με τον εσωτερικό έλεγχο. Τα αποτελέσματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης έχουν αφήσει το σημάδι τους στον τομέα του εσωτερικού ελέγχου, αλλά η ευθύνη των εσωτερικών ελεγκτών για την πρόληψη της εμφάνισης μιας τέτοιας κρίσης είναι αρκετά χαμηλή (Tsalavoutas, 2017). Ο εσωτερικός έλεγχος έχει προστιθέμενη αξία για τη μείωση ή ακόμη και την εξάλειψη των κινδύνων εντός των οντοτήτων γιατί είναι μέσο επίτευξης των στόχων της. (Ožetea, Tița, and Aristotel, 2013). Παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανακάλυψη στοιχείων που έχουν ιδιαίτερη σημασία στην απόδοση της οντότητας, τονίζοντας τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο η ηγεσία, η λειτουργία του πολιτισμού, οι απειλές και οι ευκαιρίες μπορούν να επηρεάσουν την επίτευξη των στόχων.

4.3 ΔΠΕ 240 απάτη

Η απάτη ορίζεται ως μια εκ προθέσεως πράξη, η οποία διατελείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα της οικονομικής μονάδας είτε από τη διοίκηση, είτε από την εταιρική διακυβέρνηση, από εργαζόμενους ή από τρίτα μέρη (Λουμιώτης και Τζίφας, 2012). Ωστόσο

διαφέρει από το σφάλμα που είναι μια ακούσια ανακρίβεια ή παράλειψη ποσών ή γνωστοποιήσεων στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση (Spathis, 2002). Κύριοι παράγοντες διάπραξης απάτης είναι ο δόλος και η απόκτηση άδικου παράνομου πλεονεκτήματος (Coram, Ferguson and Moroney, 2008). Πέρα από τις παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις, η απάτη προκαλείται μέσω υπεξαίρεσης των περιουσιακών στοιχείων (Λουμιώτης και Τζίφας, 2012). Όμως η απάτη διενεργείται με τις πρακτικές της πίεσης, της ευκαιρίας και του εξορθολογισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως το «τρίγωνο της απάτης» (Dalnial et al, 2014). Το κίνητρο ή η πίεση για σύνταξη παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων προκύπτει από την επιβολή της διοίκησης, από πηγές της οικονομικής μονάδας μέσω συναλλαγών καθώς και από την ανάγκη για κέρδος (Λουμιώτης, 2015). Η ευκαιρία καθίσταται όταν ένα άτομο είτε εμπιστοσύνης είτε είναι ενήμερο, πιστεύει ότι οι εσωτερικές δικλίδες είναι ασθενείς. Η εκλογίκευση της πράξης παρατηρείται από άτομα που εν γνώσει τους διαπράττουν την απάτη χωρίς να θεωρούν ότι είναι ανέντιμη πράξη (Bekiaris, Deliaslanidis & Koutourpis). Έτσι, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να προβεί σε μια σειρά ενεργειών ενισχύοντας το έργο του για την πρόληψη, την ανίχνευση και την καταπολέμηση της απάτης.

Το SAS αριθμ. 82 (AICPA, 1997) αναφέρει ότι η ελεγκτική εταιρεία πρέπει να ανιχνεύει την απάτη που προκύπτει μέσω διαχειριστικής λειτουργίας (Spathis, 2002). Η διαχειριστική λειτουργία είναι μία από τις τρεις βασικές λειτουργίες, η οποία αναλαμβάνει τη διαχείριση και φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων (Λουμιώτης, 2015). Η ανίχνευση της απάτης συγκαταλέγεται από τις υψηλότερες προτεραιότητες για τα μέλη της επιτροπής της κεφαλαιαγοράς. Οι εσωτερικοί ελεγκτές θεωρούν ότι η απάτη προκύπτει είτε από την απροσδόκητη διαφορά του εισοδήματος, είτε από τη δέσμευση του χρέους (Coram, Ferguson and Moroney, 2008). Το IIA 2130-1 καταγράφει τη συμβολή των εσωτερικών ελεγκτών στη θωράκιση της ηθικής κουλτούρας ενός οργανισμού, έτσι ώστε να μην προκύπτουν κρούσματα υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων ενός οργανισμού. Άλλωστε οι εσωτερικοί ελεγκτές θεωρούνται πρώτοι στην άμυνα κατά της απάτης, διότι είναι υπάλληλοι της επιχείρησης. Οι διαδικασίες και οι ενέργειες του εξωτερικού ελέγχου βασίζονται στην ποιότητα του έργου του εσωτερικού ελέγχου και στις πληροφορίες που τους παρέχει.

Η ανίχνευση απάτης είναι ένα από τα ειδικά καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στους ελεγκτές, όπως αναφέρεται στο ISA 240 (Dalnial et al, 2014). Οι ελεγκτές χρησιμοποιούν συνήθως εργαλεία γνωστά ως αναλυτικές διαδικασίες για να εντοπίσουν φαινόμενα απάτης (Albrecht

και Zimbelman, 2009). Συνήθως αναλαμβάνουν θέματα απάτης οι μικρές ελεγκτικές επιχειρήσεις και όχι οι Big4, γιατί η ανάληψη της αναδιατύπωσης και η αποκατάσταση της ποιότητας για έγκυρη χρηματοοικονομική πληροφόρηση είναι επιζήμια για τη φήμη του ελεγκτή (Spathis, 2002). Η διοίκηση σκόπιμα θέλει να εξαπατήσει τους ελεγκτές γι' αυτό θα πρέπει να γίνουν αναλυτικές διαδικασίες για τον εντοπισμό της υπερεκτίμησης των κερδών (Dalnial et al, 2014). Οι αναλυτικές διαδικασίες αναφέρονται στην ανάλυση σημαντικών αναλογιών και τάσεων καθώς και στην επακόλουθη διερεύνηση διακυμάνσεων και σχέσεων που είναι ασυμβίβαστες με άλλες σχετικές πληροφορίες ή που αποκλίνουν από τις προβλεπόμενες τιμές (Λουμιώτης, 2015). Για τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιθώριο για ένδειξη απάτης μπορεί να προκληθεί σε στοιχεία όπως οι προβλέψεις, η πιστοληπτική ικανότητα, η παράνομη συμπαιγνία μεταξύ υπαλλήλων και προμηθευτών, η διάρθρωση του χρέους και η εταιρική διακυβέρνηση (Albrecht και Zimbelman, 2009).

Οι όμιλοι των επιχειρήσεων αναπτύσσουν μεθόδους για τη χρήση διαφόρων δεδομένων με σκοπό την ανίχνευση της απάτης των οικονομικών καταστάσεων. Τα κύρια μέτρα εντοπισμού της είναι η μόχλευση, ο κύκλος εργασιών και η συνολική οικονομική κατάσταση (Spathis, 2002). Αυτά τα ευρήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μείωση των επενδυτικών ζημιών και των κινδύνων και την ενίσχυση των επενδύσεων οφελώντας τους επενδυτές και τους πιστωτές. Οι επενδυτές βασίζονται στις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών και στα οικονομικά στοιχεία έτσι ώστε να λάβουν επενδυτικές αποφάσεις. Ακόμη το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον είναι άκρως προσανατολισμένο στην πληροφόρηση και τα πληροφοριακά συστήματα των επιχειρήσεων λόγω των πολύπλοκων δραστηριοτήτων (Prawitt, Sharp and Wood, 2012). Παρατηρείται ότι πολλές μικρές επιχειρήσεις οδηγούνται στη χρεοκοπία μέσω επιχειρηματικής αποτυχίας υποκρύπτοντας λόγους απάτης. Όμως η πιθανότητα για επιβολή κυρώσεων για δόλια ή παραπλανητική αναφορά είναι ελάχιστη, όταν οι επιχειρήσεις πλαισιώνονται από ελεγκτικές επιτροπές (Koumanakos, Sirioropoulos and Georgopoulos, 2014).

Οι εσωτερικοί ελεγκτές οι οποίοι χαρακτηρίζονται από υψηλό επαγγελματισμό και διάθεση για συνεχή εκπαίδευση συμμετέχοντας σε επιμορφωτικά σεμινάρια έχουν ξεκάθαρη αντίληψη για την αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων (Bekiaris, Deliaslanidis & Koutoupis). Εντούτοις, οι ίδιοι, όταν είναι υπάλληλοι ενός οργανισμού, τείνουν να αντιλαμβάνονται το σύστημα λειτουργίας της επιχείρησης, προσαρμοσμένοι στους στόχους της επιχείρησης (Oțetea, Tița, and Aristotel, 2013). Γι αυτό οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν ευρύτερους και πιο ποικίλους

στόχους από τους εξωτερικούς ελεγκτές. Οι πρώτοι παρέχουν στους ελεγκτές μεγαλύτερη ευελιξία όσον αφορά τους τομείς εσωτερικού ελέγχου, διότι εστιάζουν στις λήψεις των αποφάσεων και στις ειδικές ανάγκες υποβολής εκθέσεων.

4.4 Τεχνικές χειραγώγησης οικονομικών κερδών (λογιστικές)

Υπάρχει σαφής διαφορά μεταξύ της δημιουργικής λογιστικής και της παραβίασης του νόμου για το σκοπό / την απάτη. Ωστόσο και οι δύο αποτελούν μέρος των οικονομικών δυσχερειών και έχουν την πρόθεση να εξαπατήσουν. Παρόλα αυτά οι ελεγκτές εντοπίζουν την απάτη που προκύπτει λόγω εσκεμμένα λανθασμένης παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων και όχι τόσο πλασματικών συναλλαγών (Spathis, 2002). Οι διευθυντές λόγω της πίεσης που ασκούν για να τακτοποιηθεί ένα ζήτημα, δεν υπολογίζουν την ηθική επίπτωση (DHU and HBP, 2019). Επίσης τα θέματα που βασίζονται στην ελευθερία επιλογής και εκτίμησης επιτρέπουν στις επιχειρήσεις, σύμφωνα με τα συμφέροντά της, να μεταφράσουν νομικές, οικονομικές και κοινωνικές περιπτώσεις βασισμένες όχι σε κανονισμούς. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε δημιουργική λογιστική και υποκειμενισμό με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων και των περιεχομένων των οικονομικών καταστάσεων (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2012). Αρκετές επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν κατέφευγαν σε λογιστικά τεχνάσματα, με αποτέλεσμα την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων τους, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους, οι οποίες δεν είναι συμβατές (αποδεκτές) με τις αρχές και πολιτικές που διέπονται για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, ακολουθώντας τη δημιουργική λογιστική (Creative accounting) (Tsalavoutas, 2017). Από τη σκοπιά των πεπειραμένων λογιστών, η δημιουργική λογιστική υποστηρίχθηκε από βασικές και εναλλακτικές θεραπείες που χρησιμοποιήθηκαν για την επίλυση πολλών προβλημάτων, αποφεύγοντας την πτώχευση και κατοχυρώνοντας το κέρδος των ενδιαφερόμενων μελών (Marilena and Corina, 2012). Επίσης για τη φήμη της επιχείρησης και τα συμφέροντα μετόχων, οι εταιρείες και τα διοικητικά συμβούλια καταφεύγουν σε τέτοιες ενέργειες. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ένα λογιστικό πρόβλημα έχει τουλάχιστον δύο λύσεις, με διαφορετική επίδραση στην οικονομική θέση και στις επιδόσεις των επιχειρήσεων. Η εμφάνιση της δημιουργικής λογιστικής επηρεάστηκε από την ευελιξία των διεθνών λογιστικών προτύπων (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Οι συνήθεις πολιτικές δημιουργικής λογιστικής είναι η ύπαρξη αμφίβολων πελατών, η προσαρμοσμένη αξία των περιουσιακών

στοιχείων και των οικονομικών χρεών, η διάρκεια ζωής των περιουσιακών στοιχείων και η αξιοποίηση των αποθεμάτων. Οι μέθοδοι δημιουργικής λογιστικής ομαδοποιούνται με βάση καθημερινές καταστάσεις και περιστασιακές συνθήκες. Ο διαχωρισμός της δημιουργικής λογιστικής με την απάτη δεν είναι πάντα ευδιάκριτος (Chen et al, 2019). Αυτό είναι εμφανή διακρίνοντας την τέχνη από την επιστήμη. Οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να διαμορφώνουν και να διαχειρίζονται τις αποφάσεις έτσι ώστε τα διευθυντικά στελέχη να παραβιάζουν κυβερνητικούς κανονισμούς όπως οι φόροι, οι περιβαλλοντικές συνθήκες. Για να προχωρήσει η χειριστική χρηματοοικονομική πληροφόρηση φροντίζουν μέσω τεχνασμάτων ο ισολογισμός, η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήση, η μεταβολή των ιδίων κεφαλαίων και οι ταμειακές ροές να είναι ωραιοποιημένοι (Dalnial et al, 2014). Επιπλέον ο λογαριασμός της φορολογίας εισοδήματος δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και το αντίκτυπο εκπίπτει στην οικονομία οδηγώντας σε αρνητικά φαινόμενα για την κοινωνία. Σε περιόδους κρίσης για να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους, οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν ψευδή εικόνα (Tsalavoutas, 2017). Η παραμόρφωση της ποιότητας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, δημιουργεί αβεβαιότητες όσον αφορά τη συνοχή και τη συγκρισιμότητα των πληροφοριών που έχουν σχεδιαστεί για τους χρήστες, οπότε έχουμε να κάνουμε με εκούσια λογιστική, ή αλλιώς δημιουργική λογιστική (Abbott et al, 2016). Η ανάγκη χρηματοδότησης οδηγεί σε δείκτες με αριθμητικά αποτελέσματα προσαρμοσμένα και κατάλληλα έτσι ώστε να μην τίθεται σε θέματα ανεπάρκειας των περιουσιακών στοιχείων. Ακόμη επικρατεί αυξημένη πίεση στις επιχειρήσεις από επενδυτές, για εξασφάλιση σταθερής προσφοράς μετοχών κατά την έναρξη μιας ιδιωτικής εταιρείας (Prawitt, Sharp and Wood, 2012). Οι μέτοχοι πουλάνε τις συμμετοχές τους ασκώντας δικαίωμα ανατίμησης κατά την περίοδο όπου τα κέρδη είναι υπερτιμημένα και οι πωλήσεις παρουσιάζονται έντονα υψηλές. Ωστόσο δεν υπάρχουν επαρκείς λογιστικοί κανονισμοί, δηλαδή επικρατεί ελευθερία των αποφάσεων με βάση το περιθώριο που θέτει κάθε ρυθμιστική αρχή (Oțetea, Tița, and Aristotel, 2013). Όσο αφορά την εφαρμογή των λογιστικών πολιτικών βασίζεται στην επαγγελματική κρίση που αποτελεί μέσο θωράκισης για την αποφυγή βλάβης της επιχείρησης λόγω της κρίσης (Abbott et al, 2016).

Από τις συχνότερες τεχνικές που ακολουθεί η επιχείρηση προκειμένου να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις είναι η υπερεκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, των πωλήσεων και των κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, των εξόδων και των ζημιών (Spathis, 2002). Οι πληροφορίες που απευθύνονται στην αγορά απλοποιούνται με την παρουσίαση οικονομικών δεικτών (Marilena and Corina, 2012). Όμως οι λογιστικές πολιτικές επιτρέπουν

κατά το δοκούν επιδιωκόμενους χειρισμούς από τη διοίκηση. Επιπλέον για παρουσίαση θετικής εικόνας της επιχείρησης οι λογιστικοί χειρισμοί επηρεάζουν ομάδες λογαριασμών όπως τα πάγια, τις υποχρεώσεις προς το Δημόσιο, τις δανειακές υποχρεώσεις, τα χρεόγραφα, τα αποθέματα, τις πωλήσεις και τους μεταβατικούς λογαριασμούς (Oțetea, Tița, and Aristotel, 2013).

Τα πάγια αποτελούν κομμάτι των περιουσιακών στοιχείων κάθε οικονομικής μονάδας και τα κύρια θέματα που τίθενται είναι η ορθή απεικόνιση των λογαριασμών, η μη ορθή αποτίμησή τους στο τέλος του έτους και η διαπίστωση της πλήρους εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων (Λουμιώτης, 2015). Επίσης σύνηθες λογιστικός χειρισμός για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι η αλλαγή ποσοστού απόσβεσης χωρίς να γνωστοποιείται η αιτία, ενώ ως προς τα άυλα περιουσιακά στοιχεία ο χειρισμός των μακροχρόνιων μισθώσεων (Μπατσινίλας και Πατατουκας, 2015). Η λογιστική απεικόνιση υποχρεώσεων προς το δημόσιο συνήθως αφορούν φόρους οι οποίοι δεν αποτυπώνονται ορθά, ενώ στις δανειακές είτε δεν επαληθεύεται η ορθή αποτίμηση των δανείων σε ξένο νόμισμα, είτε ο μη ορθός υπολογισμός τόκων των τραπεζικών δανείων. Επιπλέον συγχέουν το λογαριασμό συμμετοχών με τα χρεόγραφα απεικονίζοντας λανθασμένα το ποσό, καθώς και την αποτίμησή τους. Ως προς τα αποθέματα υπάρχει θέμα λόγω αλλαγής μεθόδου αποτίμησης από FIFO σε ΜΣΟ χωρίς να γνωστοποιείται ο λόγος που επηρεάζει την χρηματοοικονομική πληροφόρηση, καθώς και θέμα έλλειψης προστασίας από διαφόρους κινδύνους κλοπή και πυρκαγιά (Χατζησταυράκης, 2017). Ακόμη αποτυπώνουν τις διεταιρικές συναλλαγές παρουσιάζοντας ανύπαρκτα κέρδη. Επιπλέον πιθανή ένδειξη παρατυπίας προκαλείται από τις συνήθεις δεδουλευμένες ενέργειες αποκομίζοντας αδικαιολόγητα κέρδη στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση (Koumanakos, Sirioropoulos and Georgopoulos, 2005). Οι μη φυσιολογικές δεδουλευμένες δαπάνες αυξάνουν το εισόδημα και οι ελεγκτές καθώς και οι ελεγκτικές επιτροπές βρίσκονται σε κίνδυνο δικαστικών διαφορών με συνέπεια τη δυσφήμιση της επιχείρησης (Badolato, Donelson and Ege, 2014). Οι Dalnial et al (2014), Spathis (2002), δίνουν βαρύτητα στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με βάση μόνο λογιστικά τεχνάσματα ως συνάρτηση συγκεκριμένων αριθμοδεικτών. Οι αριθμοδείκτες διακρίνονται με βάση τη χρηματοοικονομική μόχλευση, την κερδοφορία, τα συστατικά στοιχεία του ενεργητικού, τη ρευστότητα, το κύκλο εργασιών, το μέγεθος της επιχείρησης με βάση το σύνολο ενεργητικού και τη συνολική χρηματοοικονομική κατάσταση με το z-score του Altman (Dalnial et al, 2014). Οι αριθμοδείκτες που εμφανίζουν ύπαρξη δόλιας χρηματοοικονομικής πληροφόρησης

είναι οι εξής α) χρηματοοικονομικής μόχλευσης, β) κερδοφορίας, γ) συστατικών στοιχείων του ενεργητικού με βάση τα καθαρά κέρδη- τα μικτά κέρδη- τις απαιτήσεις, δ) ρευστότητας, ε) κύκλου εργασιών (Spathis, 2002). Ακόμη οι Al-Shetwi et al. (2011), García, Barbadillo and Pérez (2012), Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos (2005) για τον εντοπισμό παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων βασίζονται στη λογιστική με βάση τα δεδουλευμένα στοιχεία. Αυτό που θέλουν να διαπιστώσουν είναι οι παραγόντες που οδηγούν στη χειραγώγηση των κερδών (earnings management) από τη διοίκηση συμβάλλοντας στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μέσω ακατάλληλης κατανομής των πόρων (Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos, 2005). Ωστόσο χρησιμοποιούν αρκετά υποδείγματα όπως συνολικών δεδουλευμένων εσόδων, διαφοροποιημένων δεδουλευμένων εσόδων βασισμένα στους χειρισμούς του Διοικητικού Συμβουλίου, της επιτροπής ελέγχου, των ανεξαρτήτων ελεγκτών και καταλήγουν σε συμπεράσματα μέσω κυρίως διενέργειας ερωτηματολογίων. Στη διπλωματική δεν θα επεκταθούμε σε υποδείγματα (διαφοροποιημένα δεδουλευμένα έσοδα και μη) με βάση το earnings management, αλλά θα εστιάσουμε στο τύπο των συνολικών δεδουλευμένων ως δείκτη παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και την επίδραση λογιστικών τεχνικών μέσω αριθμοδεικτών που ασχολήθηκαν αρκετοί ερευνητές (García, Barbadillo and Pérez, 2012), Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos, 2005). Ο τύπος των συνολικών δεδουλευμένων εσόδων είναι Καθαρά Κέρδη προ φόρων μείον Ροές από λειτουργικές δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην εμπειρική μελέτη θα δοθεί έμφαση στη χειραγώγηση κερδών από τη διοίκηση και στην αντίληψη των ενδιαφερόμενων μελών για αποτύπωση λανθασμένης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, ενώ τηρείται εσωτερικός έλεγχος. Το δείγμα επιλογής βασίστηκε στο τζίρο των ομίλων τη διαχειριστική περίοδο 1.1.2017 έως και 31.12.2017. Επιλέξαμε τις 25 εταιρείες (μητρικές) με τις μεγαλύτερες πωλήσεις στην Ελλάδα όλων των τομέων πλην των τραπεζών τις χρονικές περιόδους 2015 έως 2017 από έρευνα της Forbes +100. Το διάστημα από το 2015 έως 2017 οι επιχειρήσεις του δείγματός μας έχουν καταγράψει τις οικονομικές καταστάσεις αντιμετωπίζοντας φαινόμενα μετατροπής λογιστικών πολιτικών λόγω αλλαγής του φόρου εισοδήματος, εκκρεμότητες από δικαστικές υποθέσεις, αλλαγές στο συντελεστή απόσβεσης, καθώς και εφαρμογή νέου προτύπου όπως το ΔΠΧΑ 15. Ωστόσο η πληροφόρηση ήταν αρκετά περιορισμένη για να γίνει η εξέταση αρκετών παραγόντων. Αυτό το διάστημα οι

Ελληνικές επιχειρήσεις εφαρμόζουν νέα νομοθεσία, υπό την πίεση των ρυθμιστικών αρχών για απεγκλωβισμό από την κρίση και βελτίωση της ελληνικής οικονομίας (Καραμάνης, Βρουστούρης και Λεβεντάκης, 2018). Τα δεδομένα παρουσιάζονται στο Παράρτημα 1 (Πίνακας 1: Δεδομένα).

5.1 Ερευνητικό Υπόδειγμα

Η εξίσωση της παλινδρόμησης εκφράζεται με τη σχέση (5.1):

$$\text{earningman}_t = b_0 + b_1(\text{logsales}) + b_2(\text{tdte}) + b_3(\text{tdta}) + b_4(\text{npsales}) + b_5(\text{cata}) + b_6(\text{recsales}) + b_7(\text{invta}) + b_8(\text{wcta}) + b_9(\text{gpta}) + b_{10}(\text{big4}) + e \quad (5.1)$$

όπου $b_1, b_2, b_3, b_4, b_5, b_6, b_7, b_8, b_9, b_{10}$ είναι οι παράμετροι της παλινδρόμησης. Ο συντελεστής b_0 είναι ο σταθερός όρος. Το e είναι ο διαταρακτικός όρος ή σφάλμα. Ενώ οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στο υπόδειγμα αναλύονται στο Πίνακα 2 που ακολουθεί.

Πίνακας 2: Η περιγραφή των μεταβλητών του οικονομετρικού υποδείγματος

Μεταβλητές	Τυπολόγιο	Ερμηνεία Μεταβλητών
earningman _t	Καθαρά Κέρδη προ φόρων μείον τις ταμειακές ροές από λειτουργικές δραστηριότητες(NP- CFO).	Εξαρτημένη μεταβλητή που αφορά τον υπολογισμό των δεδουλευμένων εσόδων ως μέτρο χειραγώγησης των κερδών (earning management.)
logsales	Λογαριθμημένες ετήσιες πωλήσεις ως μέσο μέτρησης του μεγέθους της επιχείρησης.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά τη λογαρίθμηση καθαρών ετήσιων πωλήσεων.
tdte	ο λόγος $\frac{TD}{TE} = \frac{\text{Ξένα Κεφάλαια}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$ Ξένα κεφάλαια είναι το άθροισμα των λογαριασμών βραχυπρόθεσμα δάνεια συν μακροπρόθεσμα δάνεια. Ίδια Κεφάλαια αφορά το λογαριασμό των ιδίων κεφαλαίων στον ετήσιο ισολογισμό.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη της χρηματοοικονομικής μόχλευσης (Dalnial et al, 2014) & (Spathis, 2002).

tdta	ο λόγος $\frac{TD}{TA} = \frac{\text{Ξένα Κεφάλαια}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$ Ξένα κεφάλαια είναι το άθροισμα των υποχρεώσεων με βάση τα βραχυπρόθεσμα δάνεια συν μακροπρόθεσμα δάνεια και είναι στοιχεία του ισολογισμού. Σύνολο Ενεργητικού αφορά το άθροισμα όλων των λογαριασμών που συμπεριλαμβάνονται στο ενεργητικό σύμφωνα με τον ετήσιο ισολογισμό.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη της χρηματοοικονομικής μόχλευσης (Dalnial et al, 2014) & (Spathis, 2002).
npsales	ο λόγος $\frac{NP}{SALES} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Πωλήσεις}}$ Καθαρά Κέρδη μετά φόρων και τόκων αφορά λογαριασμό της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης. Πωλήσεις αφορούν το λογαριασμό των πωλήσεων και όχι των εσόδων σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ 15.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη κερδοφορίας (Dalnial et al, 2014).
cata	ο λόγος $\frac{CA}{TA} = \frac{\text{Κυκλοφορούν Ενεργητικό}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$ Κυκλοφορούν Ενεργητικό αφορά υπολογαριασμό του ενεργητικού και ανήκουν στον ισολογισμό. Σύνολο Ενεργητικού αφορά το άθροισμα όλων των λογαριασμών που συμπεριλαμβάνονται στο ενεργητικό σύμφωνα με τον ετήσιο ισολογισμό.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη σύνθεσης των περιουσιακών στοιχείων εξετάζοντας το ποσοστό κυκλοφορούντος ενεργητικού σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού (Dalnial et al, 2014).
recsales	ο λόγος $\frac{REC}{SALES} = \frac{\text{Απαιτήσεις}}{\text{Πωλήσεις}}$ Απαιτήσεις αφορά υπολογαριασμό του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Πωλήσεις αφορούν το λογαριασμό των πωλήσεων και όχι των εσόδων σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ 15.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη σύνθεσης των περιουσιακών στοιχείων και συγκεκριμένα εξετάζεται το ποσοστό των απαιτήσεων προς τους πελάτες σε σχέση με τις πωλήσεις (Dalnial et al, 2014).

invta	ο λόγος $\frac{INV}{TA} = \frac{\text{Αποθέματα}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$ Αποθέματα λογαριασμός του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Σύνολο Ενεργητικού αφορά το άθροισμα όλων των λογαριασμών που συμπεριλαμβάνονται στο ενεργητικό σύμφωνα με τον ετήσιο ισολογισμό.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη σύνθεσης των περιουσιακών στοιχείων και ειδικότερα το ποσοστό των αποθεμάτων που περιλαμβάνει το σύνολο ενεργητικού (Dalnial et al, 2014).
wcta	ο λόγος $\frac{WC}{TA} = \frac{\text{Κεφάλαιο Κίνησης}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$ Κεφάλαιο Κίνησης υπολογίζεται από την διαφορά του κυκλοφορούντος ενεργητικού με τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις που αφορούν στοιχεία του ισολογισμού. Σύνολο Ενεργητικού αφορά το άθροισμα όλων των λογαριασμών που συμπεριλαμβάνονται στο ενεργητικό σύμφωνα με τον ετήσιο ισολογισμό	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά το δείκτη ρευστότητας προς το σύνολο ενεργητικού (Spathis, 2002).
gpta	ο λόγος $\frac{GP}{TA} = \frac{\text{Μικτά Κέρδη}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$ Μικτά Κέρδη είναι λογαριασμός της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης. Σύνολο Ενεργητικού αφορά το άθροισμα όλων των λογαριασμών που συμπεριλαμβάνονται στο ενεργητικό σύμφωνα με τον ετήσιο ισολογισμό.	Ανεξάρτητη μεταβλητή που αφορά δείκτη αποδοτικότητας του ενεργητικού (Spathis, 2002).
big4	Η ψευδομεταβλητή λαμβάνει δύο τιμές μηδέν και ένα, εάν η εξωτερική ανάθεση γίνεται από εταιρεία Big4 τότε Big4=1, αλλιώς No Big4=0.	Ανεξάρτητη Μεταβλητή που αφορά την εξωτερική ανάθεση (Al-Shetwi et al, 2011).

Ακολουθεί μία εκτενής περιγραφή των μεταβλητών σύμφωνα με τη θεωρία ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2012), καθώς και με απόψεις που

εξέφρασαν οι κυριότεροι ερευνητές με βάση τις συγκεκριμένες μεταβλητές. (Spathis, 2002, Dalnial et al, 2014 και Al-Shetwi et al, 2011). Επιπλέον είναι σημαντικό να διαπιστωθεί εάν τα αναμενόμενα πρόσημα ταυτίζονται με τα πρόσημα της εκτιμημένης παλινδρόμησης, για αυτό και αποτυπώνουμε τη σχέση (θετική ή αρνητική) εξαρτημένης με ανεξαρτήτες μεταβλητές.

- Η εξαρτημένη μεταβλητή *earningman_t* αποτυπώνει τα δεδουλευμένα εσόδα ως δείκτη χειραγώγησης κερδών.
- Η ανεξάρτητη μεταβλητή *logsales* απεικονίζει τις πωλήσεις των επιχειρήσεων τις περιόδους 2015 έως 2017, διότι το κριτήριο επιλογής του δείγματος βασίστηκε στο τζίρο των ομίλων.
- Οι ανεξάρτητες μεταβλητές *tdte* και *tdta* αποτελούν δείκτες της χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Ο λόγος επιλογής είναι η επίδραση των δανειακών και ιδίων κεφαλαίων στην αξία της επιχείρησης επηρεάζοντας τις αποδόσεις και τον κίνδυνο (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2012). Ειδικότερα όταν τα ξένα κεφάλαια είναι πολύ λίγα σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια, τότε η θέση της επιχείρησης είναι πολύ ασφαλής. Ακόμη ο Spathis (2002) υπογραμμίζει πως η αυξημένη μόχλευση οδηγεί σε αύξηση παραβίασης όρων των δανειακών συμβάσεων, με αποτέλεσμα η επιχείρηση να μην λαμβάνει εύκολα πρόσθετο κεφάλαιο. Άρα αναμένουμε θετική σχέση μεταξύ της χειραγώγησης των κερδών και της χρηματοοικονομικής μόχλευσης.
- Η ανεξάρτητη μεταβλητή *npsales* είναι δείκτης κερδοφορίας, ο οποίος εμφανίζει το λειτουργικό περιθώριο κέρδους ή την αποδοτικότητα των πωλήσεων. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης, τόσο πιο επικερδής είναι η επιχείρηση (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2012). Επιπλέον ο Spathis (2002) κάνει χρήση του δείκτη *gpta*, για να εντοπίσει τη διαχείριση της Διοίκησης ως προς την κερδοφορία σε ετήσια βάση. Σε περίπτωση χαμηλής κερδοφορίας υπάρχει υψηλό ενδεχόμενο παραποίησης, οπότε αναμένουμε αρνητική σχέση μεταξύ εξαρτημένης και ανεξάρτητων μεταβλητών.
- Η σύνθεση των περιουσιακών στοιχείων αποτυπώνεται με τους ακόλουθους δείκτες *cata*, *recsales* και *invta* έτσι ώστε να διακρίνεται η ευελιξία της επιχείρησης. Υψηλό απόθεμα, υψηλές απαιτήσεις και χαμηλές πωλήσεις συνήθως παρουσιάζουν οι δόλιες επιχειρήσεις (Dalnial et al, 2014). Οπότε περιμένουμε θετική σχέση των δεικτών βάσει των αποθέματων και απαιτήσεων με τη χειραγώγηση των κερδών.
- Ο δείκτης *wcta* αντικατοπτρίζει τη ρευστότητα (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2012). Η χαμηλή ρευστότητα αποτελεί κίνητρο για τη διοίκηση και τους υπαλλήλους της να

διαπράττουν απάτες και τελικά χειραγωγούν τα λογιστικά αρχεία, προσδοκώντας μια αρνητική σχέση του δείκτη με την εξαρτημένη μεταβλητή.

- Οι Al-Shetwi et al. (2011) εξετάζουν τη χειραγωγή των κερδών με βάση τον εξωτερικό έλεγχο. Συγκεκριμένα η ανάθεση εξωτερικού ελέγχου σε BIG-4 σχετίζεται με τη μείωση χειραγωγής των κερδών. Οπότε θα υπάρξει αρνητική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών big4 και earningman_t.

5.2 Περιγραφική Στατιστική

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά την μεταβλητή wcta (κεφάλαιο κίνησης προς σύνολο ενεργητικού), την μεταβλητή earningman_t (χειραγωγή των κερδών) για κάθε μία επιχείρηση κατά μέσο όρο ετών 2015 έως 2017 (Πίνακας 3 και Πίνακας 4). Ο λόγος επιλογής αφορά τα αποτελέσματα από το εκτιμημένο υπόδειγμα της παλινδρόμησης (Πίνακας 5) που φανερώσουν στατιστική σημαντικότητα σε επίπεδο $\alpha=5\%$ μεταξύ της ανεξάρτητης μεταβλητής wcta και της εξαρτημένης μεταβλητής earningman_t. Για την Επιχείρηση 1 η ανεξάρτητη μεταβλητή wcta παρουσιάζει ελάχιστη και μέγιστη τιμή -0.110, και -0.010 αντίστοιχα. Αντίθετα η εξαρτημένη μεταβλητή earningman_t έχει αρνητική ελάχιστη τιμή -392235000, ενώ η μέγιστη είναι θετική με ποσό 730957000. Στο διαστημα αυτό το χαμηλότερο 25% της ανεξάρτητης μεταβλητής wcta για την επιχείρηση 1 έχει τιμή μικρότερη από -0.110, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή earningman_t είναι μικρότερη από -39223500. Το υψηλότερο 25% είναι αντίστοιχα -0.010 και 730957000. Η μέση τιμή της ανεξάρτητης μεταβλητή wcta είναι -0.067, ενώ της εξαρτημένης μεταβλητής earningman_t είναι 125650000. Η κατανομή είναι θετικά ασυμμετρική για την επιχείρηση 1 και τη μεταβλητή wcta αφού $\bar{x} > M$, ($-0.067 > -0.080$), ενώ αρνητικά ασυμμετρική για την εξαρτημένη μεταβλητή earningman_t, αφού $\bar{x} < M$, ($125650000 < 38228000$). Παρατηρούμε σε όλες τις επιχειρήσεις και με τις δύο μεταβλητές η ελάχιστη τιμή έχει τιμή ίση με το χαμηλότερο 25%, καθώς και η μέγιστη τιμή με το υψηλότερο 25%. Με βάση την ανεξάρτητη μεταβλητή wcta η κατανομή είναι θετικά ασυμμετρική για τις επιχειρήσεις 1, 3, 4, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 25. Ενώ με βάση την εξαρτημένη μεταβλητή earningman_t η κατανομή είναι θετικά ασυμμετρική για τις επιχειρήσεις 3, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25 (Πίνακας 3, Πίνακας 4).

Πίνακας 3 : Περιγραφική Στατιστική ανεξάρτητης μεταβλητής **wcta** που υπολογίζεται από το
 λόγο $\frac{WC}{TA} = \frac{\text{Κεφάλαιο Κίνησης}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$

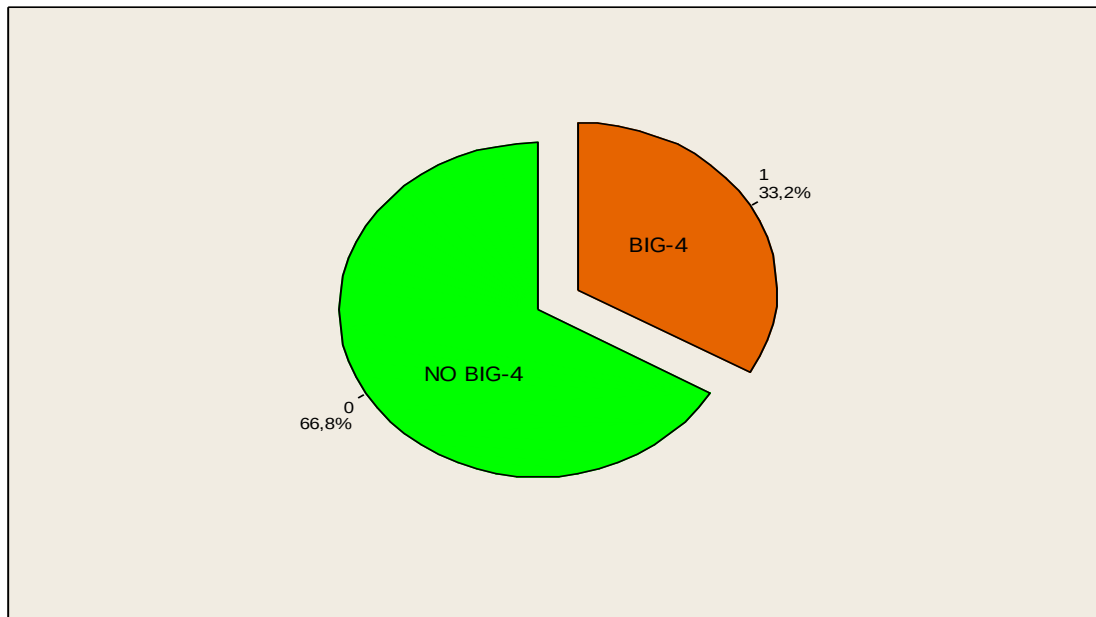
wcta						
COMPANY	Mean	Minimum	Q1	Median	Q3	Maximum
1	-0.067	-0.110	-0.110	-0.080	-0.010	-0.010
2	0.310	0.280	0.280	0.310	0.340	0.340
3	0.013	0.000	0.000	0.010	0.030	0.030
4	-0.040	-0.110	-0.110	-0.060	0.050	0.050
5	0.040	-0.120	-0.120	0.090	0.150	0.150
6	-0.333	-0.450	-0.450	-0.380	-0.170	-0.170
7	0.016	0.010	0.010	0.020	0.020	0.020
8	-0.243	-0.280	-0.280	-0.270	-0.180	-0.180
9	0.533	0.240	0.240	0.620	0.740	0.740
10	0.023	-0.030	-0.030	-0.030	0.130	0.130
11	0.400	0.190	0.190	0.220	0.790	0.790
12	-0.153	-0.170	-0.170	-0.160	-0.130	-0.130
13	0.066	0.040	0.040	0.070	0.090	0.090
14	0.116	0.090	0.090	0.110	0.150	0.150
15	-0.050	-0.190	-0.190	0.000	0.040	0.040
16	49.5	-0.070	-0.070	-0.050	148.5	148,5
17	0.210	0.150	0.150	0.200	0.280	0.280
18	0.176	0.070	0.070	0.100	0.360	0.360
19	0.000	-0.470	-0.470	0.210	0.260	0.260
20	-0.083	-0.120	-0.120	-0.070	-0.060	-0.060
21	0.080	0.070	0.070	0.080	0.090	0.090
22	-0.293	-0.430	-0.430	-0.240	-0.210	-0.210
23	-0.950	-2.500	-2.500	-0.240	-0.110	-0.110
24	0.090	0.070	0.070	0.070	0.130	0.130
25	0.056	-0.220	-0.220	-0.110	0.160	0.160

Πίνακας 4 : Περιγραφική Στατιστική εξαρτημένης μεταβλητής **earningman_t** (χειραγώγηση των κερδών) που υπολογίζεται από τη διαφορά Καθαρά Κέρδη προ Φόρων μείον Ταμειακές Ροές από λειτουργικές δραστηριότητες

earningman_t						
COMPANY	Mean	Minimum	Q1	Median	Q3	Maximum
1	125650000	-392235000	-39223500	38228000	730957000	730957000
2	-46965000	-149378000	-149378000	-10100000	18583000	18583000
3	-616287000	-1096755000	-1096755000	-831544000	79438000	79438000
4	2504333	-119557000	-119557000	38457000	88613000	88613000
5	138615933	92210000	92210000	97420800	226217000	226217000
6	-32614589	-59061000	-59061000	-38624000	-158766	-158766
7	-60556333	-172716000	-172716000	-13228000	4275000	4275000
8	-6906608	-13010913	-13010913	-7673555	-35355	-35355
9	403751	-785758	-785758	352400	1644611	1644611
10	-3470026	-13030343	-13030343	1226823	1393442	1393442
11	-1054497	-7293903	-7293903	-2179506	6309917	6309917
12	13915667	11001000	11001000	15043000	15703000	15703000
13	-1852667	-24695000	-24695000	-12446000	31583000	31583000
14	1884670	-9367292	-9367292	-78171	15099474	15099474
15	-5356333	-26763000	-26763000	-3708000	14402000	14402000
16	-33975293	-36807000	-36807000	-33009730	-32109149	-32109149
17	56230031	-69285055	-69285055	-34164137	272139286	272139286
18	-20096813	-56973140	-56943140	-3298900	-48400	-48400
19	430000	-11525000	-11525000	-1762000	14577000	14577000
20	-102880333	-128435000	-128435000	-102981000	-77225000	-77225000
21	-10840000	-15964000	-15964000	-11560000	-4996000	-4996000
22	-5595000	-30965000	-30965000	-2902000	17082000	17082000
23	-14305252	-36843703	-36843703	-7513047	1440995	1440995
24	-36505000	-82541000	-82541000	-45328000	18354000	18354000
25	-60261814	-91812420	-91812420	-68437173	-20535848	-20535848

Το 33,2% των επιχειρήσεων έχουν αναθέσει τον εξωτερικό έλεγχο στις Big4, ενώ το 66,8% των επιχειρήσεων αναλαμβάνουν τον εξωτερικό έλεγχο όχι Big4 σύμφωνα με το ακόλουθο Σχήμα i. Η αναφορά της συγκεκριμένης ανεξάρτητης γίνεται γιατί θέλουμε να δούμε το βαθμό προτίμησης των 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων με βάση το τζίρο τους το 2017 ως προς το είδος εταιρειών που επιλέγουν για την εξωτερική ανάθεση.

Σχήμα i : Απεικόνιση εταιρειών με εξωτερική ανάθεση BIG 4 (1) και NO BIG-4 (0)

5.3 Εμπειρική Ανάλυση

Το υπόδειγμα το οποίο θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία παριστάνεται από τη σχέση (5.3):

$$\text{earningman}_t = 19.86 - 0.0031 \log\text{sales} + 0.0030 \text{tdte} - 0.7201 \text{tdta} - 0.0262 \text{npsales} - 0.6619 \text{cata} - 0.3393 \text{recsales} + 2.3754 \text{invta} - 2.433 \text{wcta} - 2.6907 \text{gpta} + 1.0876 \text{big4} + 2.553 \quad (5.3)$$

Πίνακας 5: Εκτιμώμενο Υπόδειγμα της παλινδρόμησης $\text{earningman}_t = 19.86 - 0.0031 \log\text{sales} - 0.0030 \text{tdte} - 0.7201 \text{tdta} - 0.0262 \text{npsales} + 0.6619 \text{cata} - 0.3393 \text{recsales} + 2.3754 \text{invta} - 2.433 \text{wcta} - 2.6907 \text{gpta} + 1.0876 \text{big4} + 2.553 \quad (5.3)$

Variable	Coefficient	Std. Error	t - Statistic	Prob
_cons	19.86	2.804	7.08	0.00
logsales	-0.0031	0.323	-0.01	0.992
tdte	0.0030	0.024	-1.23	0.220
tdta	-0.7201	0.880	-0.82	0.414
npsales	-0.0262	0.002	-1.27	0.204
cata	-0.6619	0.586	1.13	0.259
recsales	-0.3393	0.201	-1.68*	0.092
invta	2.3754	1.764	1.35	0.178
wcta	-2.433	0.987	-2.46**	0.014
gpta	-2.6907	1.600	-1.68*	0.093
big4	1.0876	0.630	1.72*	0.085

R- squared= 0.387
Wald chi2(10)= 13.51
Corr (u_i, x)=0

Σημείωση: Τα αστεράκια αντιπροσωπεύουν το επίπεδο σημαντικότητας στο οποίο οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές: * για $\alpha = 10\%$, ** για $\alpha = 5\%$, *** για $\alpha = 1\%$

Αναλυτικότερα, οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στο υπόδειγμα προέρχονται από τις εξής πηγές:

earningman_t - δεδουλευμένα έσοδα (εκατομμύρια €), επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων.

logsales - λογαριθμημένες πωλήσεις, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

tdte – δείκτης ξένων προς ιδίων κεφαλαίων, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

tdta - δείκτης ξένων κεφαλαίων προς σύνολο ενεργητικού, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

npsales – δείκτης καθαρών κερδών προς πωλήσεις, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

cata – δείκτης κυκλοφορούντος ενεργητικού προς σύνολο ενεργητικού, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

recsales – δείκτης απαιτήσεων προς πωλήσεις, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων
invta – δείκτης αποθεμάτων προς σύνολο ενεργητικού, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων
wcta – δείκτης κεφαλαίου κίνησης προς σύνολο ενεργητικού, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

gpta – δείκτης μικτών κερδών προς σύνολο ενεργητικού, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων
big4 – ψευδομεταβλητή που λαμβάνει την τιμή 1 για Big-4, επιλογή 25 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων το 2017, περίοδος : 2015-2017, πηγή δεδομένων ιστοσελίδες των επιχειρήσεων

Το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης προέκυψε με τη χρήση του οικονομετρικού πακέτου EViews. Το υπόδειγμα θα εκτιμηθεί με την μέθοδο GLS (Generalized Least Squares – Μέθοδος Γενικευμένων Ελαχίστων Τετραγώνων), η οποία χρησιμοποιείται για το μοντέλο τυχαίων επιδράσεων, ομαδοποιημένο για τις 25 επιχειρήσεις βάσει 75 παρατηρήσεων όπως προκύπτει στο Παράρτημα 1 (Πίνακας 1: Δεδομένα).

Με βάση τον Πίνακα 5, παρατηρούμε ότι ο συντελεστής πολλαπλού προσδιορισμού $R^2 = 0,387$ που σημαίνει ότι το μοντέλο εξηγεί το 38.7% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής `earningman_t`. Το αποτέλεσμα $\text{Wald } \chi^2(10) = 13.51$ αποτελεί ένδειξη για την εγκυρότητα ή μη του μοντέλου που ακολουθήθηκε. Επιπλέον το $\text{corr}(u_i, X) = 0$, το οποίο υποδηλώνει ότι οι διαφορές μεταξύ των επιχειρήσεων είναι ασυσχέτιστες με τους συντελεστές παλινδρόμησης. Όσο αναφορά τη στατιστική σημαντικότητα μιας μεταβλητής μπορεί να βρεθεί από το P-value, όταν P είναι μικρότερο από ένα επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (για παράδειγμα σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%, το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας είναι το 0.05) τότε απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και υπάρχει στατιστική σημαντικότητα. Οι υποθέσεις είναι:

$$H_0: b_i = 0$$

$$H_1: b_i \neq 0$$

Από τη στήλη Prob προκύπτει ότι τιμή μικρότερη του 0.05 (p-value) έχει μόνο ο συντελεστής που αντιστοιχεί στη μεταβλητή `wcta`, οπότε μόνο αυτή είναι στατιστικά σημαντική. Επιπλέον

η ανεξάρτητη μεταβλητή $wcta$ έχει αρνητική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή $earningman_t$ και είναι σύμφωνη με τη θεωρία που βασίζεται σε έρευνα του Spathis (2002) όπου ο δείκτης κεφάλαιο κίνησης προς το σύνολο ενεργητικού, δηλαδή η μεταβλητή $wcta$ έχει αρνητική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή που αφορούσε επιχειρήσεις με γνώρισμα απάτης. Ακόμη οι ερευνητές Dalnial et al (2014), υποστηρίζουν με τη σειρά τους ότι ένα χαμηλό κεφάλαιο κίνησης είναι γνώρισμα για δόλιες επιχειρήσεις με οικονομικές δυσχέρειες. Οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές ($logsales$, $tdte$, $tdta$, $npsales$, $cata$, $recsales$, $invta$, $gpta$, $big4$) είναι στατιστικά ασήμαντες. Με βάση τα πρόσημα που προκύπτουν, συμφωνούμε με τη θεωρία ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές $tdte$ και $invta$ (ξένα προς ίδια κεφάλαια και αποθέματα προς σύνολο ενεργητικού) έχουν θετική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή $earningman_t$ (χειραγώγηση των κερδών). Ενώ πάλι βάση της θεωρίας οι ανεξάρτητες μεταβλητές ($npsales$, $gpta$) έχουν αρνητική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή $earningman_t$ (χειραγώγηση των κερδών). Με επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0.1$, στατιστικά σημαντικές είναι οι $recsales$, $wcta$, $gpta$, $big4$. Ως προς τη μεταβλητή $recsales$ συμφωνούμε με τους ερευνητές Dalnial et al (2014), για τη σημαντικότητα των μεταβλητών $wcta$, $gpta$ έχουμε την ίδια γνώμη με το Spathis(2002), ενώ για τη $big4$ καταλήξαμε στην άποψη των ερευνητών Al-Shetwi et al (2011).

Ωστόσο πέρα από το οικονομετρικό μοντέλο της παρούσας διπλωματικής θα γίνει μία σύντομη επισκόπηση με βάση το δείγμα και τα αποτελέσματα έρευνας των κυριότερων ερευνητών. Οι Dalnial et al (2014) από την έρευνά τους τρεις μεταβλητές φαίνονται να είναι στατιστικά σημαντικές $\log(tdte)$ $\log(recsales)$ και $\log Z$ όπου z δείκτης Altman, συμβάλλοντας στην ανίχνευση για πιθανότητα απάτης. Ακόμη οι ίδιοι οδηγήθηκαν στο αποτέλεσμα έπειτα από έρευνα μεταξύ χρηματοοικονομικών δεικτών δόλιων και μη δόλιων επιχειρήσεων, προσδιορίζοντας με βάση τη μέθοδο της πίεσης ένα παράγοντα εκ των τριών της απάτης (ευκαιρία, εξορθολογισμός). Ειδικότερα η έρευνα είχε δείγμα 65 δόλιων και 65 μη δόλιων Μαλαισιανών εισηγμένων επιχειρήσεων την περίοδο 2000 έως 2011. Από τη μεριά του ο ερευνητής Spathis (2002) εξέτασε δείγμα 38 δόλιων επιχειρήσεων και 38 μη δόλιων επιχειρήσεων (βιομηχανικές) την περίοδο 2000 στην Ελλάδα με αφορμή τη πτώση του Ελληνικού Χρηματιστηρίου. Εκείνη την περίοδο είχε υποστεί στασιμότητα στη τιμή των μετοχών και στην ρευστοποίηση με αποτέλεσμα αρκετές επιχειρήσεις επιδίωκαν να αποφύγουν φόρο επί των κερδών. Από την έρευνα του οι μεταβλητές με στατιστική σημαντικότητα είναι οι $wcta$, $gpta$, $tdta$ $\frac{NP}{TA}$, και ο δείκτης $z - Altman$, ενώ χωρίς να

συμπεριλαμβάνεται στην παλινδρόμηση ο δείκτης z , στατιστικά σημαντικές είναι $\ln v_{it}$, w_{it} $\frac{NP}{TA}$. Ακόμη οι ερευνητές Al-Shetwi et al. (2011) με τη χρήση ερωτηματολογίων 44 εισηγμένων εταιρειών πλην τραπεζών της Σαουδικής Αραβίας το 2009 εξέτασαν την ποιότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου (IAF) σε συνάρτηση με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (FRQ), δίνοντας βάση στην εταιρική διακυβέρνηση. Επίσης διεξήχθησαν συνεντεύξεις με 27 εσωτερικούς ελεγκτές και 13 εξωτερικούς ελεγκτές. Η ποιότητα χρηματοοικονομικής αναφοράς (FRQ) αποτυπώθηκε με το earningman_t και τα συνολικά δεδουλευμένα έσοδα. Στατιστικά σημαντικές μεταβλητές βάσει της έρευνας αποτέλεσαν ο δείκτης της μόχλευσης υπολογίζοντας το tdte και το tdta , η ποιότητα ελέγχου μέσω εξωτερικής ανάθεσης από big-4 ή Nobig-4 καθώς και ο δείκτης απόδοσης μέσω τροποποιημένου μοντέλου Jones μέσω ψευδομεταβλητής που εάν λάμβανε την τιμή 1, η απόδοση της επιχείρησης με δείκτη $\frac{NP}{TA}$ θα κυμαίνονταν μεταξύ $\pm 10\%$ απόδοσης.. Επιπρόσθετα οι Abbott et al, (2016), εξέτασαν μέσω ερωτηματολογίων το 2009, δείγμα 909 μη τραπεζικών οργανισμών του FORTUNE 1000 με βάση το τζίρο. Για τη ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ο δείκτης αποτυπώνονταν με το τροποποιημένο μοντέλο Jones εξετάζοντας ως εξαρτημένη μεταβλητή τα μη διαφοροποιημένα δεδουλευμένα έσοδα, ενώ ανεξάρτητα στατιστικές μεταβλητές ήταν η γνώση εσωτερικού εξωτερικού ελεγκτή, η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου και η επιτροπή ελέγχου. Η έρευνα των García, Barbadillo and Pérez (2012) αφορούσε δείγμα μελέτης για 108 ισπανικές επιχειρήσεις πλην των χρηματοπιστωτικών που διαπραγματεύονταν στο Χρηματιστήριο της Μαδρίτης. Η χρονική περίοδος της μελέτης είναι μεταξύ 2003 και 2006. Από το 2003 ήταν υποχρεωτικό για τις εισηγμένες εταιρείες στο χρηματιστήριο της Μαδρίτης να υποβάλουν έκθεση εταιρικής διακυβέρνησης. Ως δείκτη χειραγώγησης των κερδών earningman_t υπολογίζονταν το τροποποιημένο μοντέλο Jones, ενώ στατιστικά σημαντικές ήταν οι ψευδομεταβλητές που αφορούσαν τη σχέση επιτροπής ελέγχου και εσωτερικού ελέγχου, τον αριθμό των μελών της επιτροπής ελέγχου και τον αριθμό των συνεδριάσεων. Τέλος οι Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos, (2005), μελέτησαν εισηγμένες ελληνικές εταιρείες την περίοδο 2001 έως 2003, προκειμένου να εντοπίσουν την χειραγώγηση των λογιστικών κερδών. Το δείγμα αφορά 47 βιομηχανικές επιχειρήσεις, όπου εκτιμάται η μέθοδος Jones (1991) για διαφοροποιημένα και μη δεδουλευμένα έσοδα έτσι ώστε να καταγραφούν οι επιπτώσεις των τιμών μετοχής με βάση τις συγχωνεύσεις και εξαγορές. Συγκεκριμένα παρουσιάζει γεγονότα πριν γίνει η ανακοίνωση για συγχώνευση και εξαγορά και την περίοδο μετά την υλοποίηση, έτσι ώστε να συγκρίνει τις τιμές των κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Τα εταιρικά και ελεγκτικά σκάνδαλα στις ΗΠΑ και η παγκόσμια οικονομική κρίση απασχόλησε τα κράτη, ως προς την οικονομική τους βιωσιμότητα. Για την αποφυγή αυτών των φαινομένων έγιναν αρκετές μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, στη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης, στην υποχρεωτική σύσταση επιτροπής ελέγχου, καθώς και στο θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου. Πυρήνας του προβλήματος αποτελεί η εξαπάτηση μέσω χειραγώγησης των κερδών, όπου δίνεται και η βαρύτητα στην εμπειρική μελέτη. Στη βιβλιογραφική ανασκόπηση γίνεται η διάκριση μεταξύ της δημιουργικής λογιστικής και της απάτης. Στη δημιουργική λογιστική κατέφευγαν αρκετές επιχειρήσεις μέσω λογιστικών τεχνασμάτων συνήθως για να ωραιοποιήσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις αποφεύγοντας την πτώχευση και τη φορολογική επιβάρυνση (Tsalavoutas, 2017). Από τη πλευρά του ο Λουμιώτης (2015) εντοπίζει επτά κίνητρα που ωθούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων όπως είναι 1) ο δανεισμός από τράπεζες, 2) η άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο, 3) η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές, 4) η μερισματική πολιτική, 5) η φοροδιαφυγή, 6) ο ανταγωνισμός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και 7) η φιλοδοξία ανώτατων στελεχών της Διοίκησης. Για την απάτη οι Coram, Ferguson and Moroney (2008) δίνουν την ερμηνεία ως μίας δόλιας κίνησης με σκοπό την απόκτηση άδικου παράνομου πλεονεκτήματος. Ιδιαίτερη έμφαση και εκτενής ανάλυση γίνεται στα ΔΠΕ 240 για τη σημασία της απάτης. Αντίθετα οι Dalnial et al, (2014) θεωρούν πώς η απάτη προκαλείται είτε από την πίεση, είτε την ευκαιρία ή τον εξορθολογισμό. Παρόλα αυτά το θέμα εξέτασης της διπλωματικής αφορά στο πώς ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να συνδράμει στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, ανατρέποντας φαινόμενα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Οι ερευνητές Al-Shetwi et al. (2011), οι García, Barbadillo and Pérez (2012), οι Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos, καθώς και οι Abbott, et al (2016) εστίασαν στην ποιότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου (IAF) σε συνάρτηση με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (FRQ). Ειδικότερα οι Al-Shetwi et al. (2011) και οι García, Barbadillo and Pérez (2012), συνέδεσαν την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου με την εταιρική διακυβέρνηση. Σε έρευνα τους οι Abbott, et al (2016) συσχέτισαν την ποιότητα της με την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου και την επιτροπή ελέγχου. Ωστόσο οι Koumanakos, Siriopoulos and Georgopoulos, (2005) συνήχθησαν τον εσωτερικό έλεγχο με το περιθώριο

για ύπαρξη χειραγώγησης στα λογιστικά κέρδη από τη διοίκηση. Με βάση τις προαναφερθείσες τοποθετήσεις των ερευνητών έγινε η επιλογή του δείγματος της παρούσας εργασίας. Η δομή της διπλωματικής απαρτίζεται από κεφάλαια που στοιχειοθετούν απόψεις για τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, τον εσωτερικό έλεγχο και την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Όσο αφορά τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση ορίστηκαν αρκετά συμβούλια και επιτροπές σε παγκόσμιο, αλλά και σε εθνικό επίπεδο από το 1973 έως και το 2003. Τα κυριότερα είναι η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, η Μόνιμη Επιτροπή Διεργημένων, το Εθνικό Συμβούλιο Λογιστικής, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, η Επιτροπή Διεργημένων Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης, η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων και το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης. Η αιτία ίδρυσης αυτών των επιτροπών βασίζεται στην εξασφάλιση μιας έγκυρης διατύπωσης της περιουσιακής κατάστασης και της αξίας μιας εταιρείας σε μια δεδομένη στιγμή (Μπατσινίλας και Πατατούκας, 2015). Επιπρόσθετα έπρεπε να κατοχυρωθεί μια ομοιόμορφη απεικόνιση, όπου θα μπορούσε να διευκολυνθεί η παγκόσμια αγορά. Έτσι οι Επιτροπές όρισαν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα ως το κοινό μοντέλο λογιστικής τυποποίησης για τις επιχειρήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ομοίως η ανάγκη για κοινό θεσμικό πλαίσιο επιβάλλονταν να οριστεί και στον έλεγχο. Η Διεθνής Επαγγελματική ένωση Εσωτερικών Ελεγκτών (IIA) αναλύει τομείς που αφορούν τη διαχείριση των κινδύνων, την εταιρική διακυβέρνηση, τον έλεγχο πληροφοριακών συστημάτων, την εκπαίδευση των μελών και την ασφάλεια. Μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών οι εσωτερικοί ελεγκτές εφαρμόζουν μια κοινή γραμμή παγκοσμίως. Η IIA διατυπώνει πρότυπα που ωθούν τη σωστή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Όμως πέρα από τα πρότυπα ο εσωτερικός έλεγχος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την εταιρική διακυβέρνηση και την επιτροπή ελέγχου. Η ισχυρή δομή της εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζεται από τον ενισχυμένο ρόλο του εσωτερικού ελέγχου (Drogalas, Arampatzis and Anagnostopoulou, 2016). Στην Ελλάδα η εταιρική διακυβέρνηση τηρείται αυστηρά από αρκετές επιχειρήσεις, την περίοδο 2010-2011 (Croze, Kargidis and Chouliaras ,2014). Ενώ η υποχρέωση για σύσταση της επιτροπής ελέγχου εισήχθει στην Ελλάδα το 2008. Η επιτροπή ελέγχου είναι μέρος του νομοθετικού πλαισίου της εταιρικής διακυβέρνησης και παρακολουθεί τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου (Ψαράκη, 2011). Ειδικότερα η επιτροπή ελέγχου εξετάζει τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε να αποτυπώνεται αξιόπιστα η χρηματοοικονομική πληροφόρηση (Zain, Subramaniam and Stewart, 2006). Παράλληλα η εταιρική διακυβέρνηση συμβάλει στη μείωση αποτύπωσης υπερβολικά θετικής εικόνας της επιχείρησης από τη διοίκηση και στην αποτροπή πιθανής εταιρικής κατάρρευσης (DHU and HBP, 2019). Γίνεται

αντιληπτό ότι η επιτροπή ελέγχου και η εταιρική διακυβέρνηση, μέσω της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου επηρεάζουν την παρουσίαση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης αποκλείοντας τυχόν τεχνικές παραποίησης. Απαραίτητο κριτήριο είναι το υψηλό γνωσιακό αντικείμενο ατόμων του εσωτερικού ελέγχου και της επιτροπής ελέγχου έτσι ώστε να γίνονται αντιληπτά τέτοια φαινόμενα (García, Barbadillo, and Pérez, 2012). Όμως η ευθύνη για την ορθή απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων μετατίθεται στη Διοίκηση όπως προβλέπεται και από το SOX 404 (Li et al, 2019). Η Ελλάδα αντιμετώπισε αρκετές μεταρρυθμίσεις στη φορολογία, στη νομοθεσία και στη λογιστική τυποποίηση επηρεάζοντας τη μορφή της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, καθώς και το έργο του εσωτερικού ελέγχου. Στην εμπειρική μελέτη δίνεται βαρύτητα για τον εντοπισμό ύπαρξης χειραγώγησης των κερδών μέσω υπολογισμού των δεδουλευμένων εσόδων, όπου αποτελεί και την εξαρτημένη μεταβλητή. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές στηρίζονταν στο μέγεθος των επιχειρήσεων βάσει του τζίρου, στους αριθμοδείκτες χρηματοοικονομικής μόχλευσης, κερδοφορίας, ρευστότητας, καθώς και στην ψευδομεταβλητή για εξωτερική ανάθεση από BIG-4 ή μη. Καταλήξαμε ότι η χειραγώγηση των κερδών έχει αρνητικό αντίκτυπο στο κεφάλαιο κίνησης, κάτι το οποίο είναι συμβατό με τη θεωρία. Το κεφάλαιο κίνησης εστιάζει στην ευρωστία της επιχείρησης, ενώ η χειραγώγηση εμποδίζει το κύκλο ζωής της επεμβαίνοντας στο μηχανισμό ανατροφοδότησης της, δηλαδή τα κέρδη της. Οι απόψεις Al-Shetwi et al. (2011) περί εξάρτησης της χειραγώγησης των κερδών και επιλογής εξωτερικής ανάθεσης από μικρές ελεγκτικές επιβεβαιώθηκε στο οικονομετρικό μας μοντέλο με επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 10%. Πέρα από το κεφάλαιο κίνησης, την εξωτερική ανάθεση, οι μεταβλητές που φανερώνουν χειραγώγηση στα κέρδη των επιχειρήσεων είναι οι απαιτήσεις προς τις πωλήσεις και τα μικτά κέρδη προς το σύνολο ενεργητικού καταλήγοντας στην ίδια άποψη με τους ερευνητές της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Η πρόσθετη αξία της παρούσας εργασίας ήταν η επιλογή δείγματος την περίοδο 2015 έως 2017, όπου υποπίεση οι Ελληνικές επιχειρήσεις καλούνταν να εφαρμόσουν αρκετές μεταρρυθμίσεις στη λογιστική τυποποίηση, τη νομοθεσία περί εταιρικής διακυβέρνησης και ανωνύμων εταιρειών, στη φορολογία. Ακόμη οι 25 μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις με ποσοστό 33,2% έχουν αναθέσει τον εξωτερικό έλεγχο στις Big4, ενώ το 66,8% αυτών στις υπόλοιπες. Αναφορικά με τα δεδομένα, η εξαγωγή τους βασίστηκε στην ιστοσελίδα της κάθε επιχείρησης, δίνοντας έμφαση στις ετήσιες οικονομικές εκθέσεις. Η έρευνα Forbes +100: «Οι μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα» την ετήσια περίοδο 2017 αποτέλεσε κριτήριο επιλογής δείγματος. Ωστόσο η πληροφόρηση ήταν αρκετά περιορισμένη για να γίνει η εξέταση αρκετών παραγόντων. Ως προς την εμπειρική ανάλυση γεννήθηκαν αρκετά ερωτήματα όπως

α) η ύπαρξη τμήματος εσωτερικού ελέγχου ή εξωτερική ανάθεση για εσωτερικό έλεγχο, β) οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν επαγγελματική πιστοποίηση, γ) ο αριθμός των συνεδριάσεων με την επιτροπή ελέγχου για να γίνει η τελική επιλογή μεταβλητών. Αντικείμενο για περαιτέρω έρευνα θα πρότεινα το ίδιο θέμα επιλέγοντας δείγμα επιχειρήσεων που τηρούν ΕΛΠ με την προϋπόθεση ο όμιλος που ανήκουν να διατηρεί εσωτερικό έλεγχο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη Βιβλιογραφία

Abbott, L. J., Daugherty, B., Parker, S., & Peters, G. F. (2016), Internal audit quality and financial reporting quality: The joint importance of independence and competence, *Journal of Accounting Research*, 54(1), 3-40

Abernathy, J. L., Beyer, B., Masli, A., & Stefaniak, C. M. (2015). How the source of audit committee accounting expertise influences financial reporting timeliness. *Current Issues in Auditing*, 9(1), P1-P9.

Abdulla AlNaimi, H., Hossain, M., & Ahmed Momin, M. (2012). Corporate social responsibility reporting in Qatar: a descriptive analysis. *Social Responsibility Journal*, 8(4), 511-526.

Aikins, S. (2011). An examination of government internal audits' role in improving financial performance. *Public Finance and Management*, 11(4), 306-337.

Arena, M., & Azzone, G. (2009). Identifying organizational drivers of internal audit effectiveness. *International Journal of Auditing*, 13(1), 43-60.

Al-Shetwi, M., Ramadili, S. M., Chowdury, T. H. S., & Sori, Z. M. (2011). Impact of internal audit function (IAF) on financial reporting quality (FRQ): Evidence from Saudi Arabia. *African Journal of Business Management*, 5(27), 11189-11198.

Badolato, P. G., Donelson, D. C., & Ege, M. (2014). Audit committee financial expertise and earnings management: The role of status. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 208-230.

Ballas, A. A., Skoutela, D., & Tzovas, C. A. (2010). The relevance of IFRS to an emerging market: evidence from Greece. *Managerial Finance*, 36(11), 931-948.<https://doi.org/10.1108/03074351011081259>

Bekiaris, M., Deliaslanidis, D., & Koutoupis, A. Fraud Auditing in Greece: External vs Internal Auditors perceptions. *12th European Academic Conference on Internal Audit & Corporate Governance*, Milan, Como-Italy, 11-12 April, 2014.

Bekiaris, M., Efthymiou, T., & Koutoupis, A. G. (2013). Economic crisis impact on corporate governance and internal audit: the case of Greece. *Corporate Ownership and Control*, 11(1), 55-64.

Chen, Y. J., Liou, W. C., Chen, Y. M., & Wu, J. H. (2019). Fraud detection for financial statements of business groups. *International Journal of Accounting Information Systems*, 32, 1-23.

Coram, P., Ferguson, C., & Moroney, R. (2008), Internal audit, alternative internal audit structures and the level of misappropriation of assets fraud , *Accounting & Finance*, 48(4), 543-559

Croser, Kargidis and Choularas. (2014). Corporate governance in practice. The Greek case. *Procedia Economics and Finance*, 9, 369-379

Dalnial, H., Kamaluddin, A., Sanusi, Z. M., & Khairuddin, K. S. (2014). Accountability in financial reporting: detecting fraudulent firms. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 145, 61-69.

DeZoort, F. T., & Salterio, S. E. (2001). The effects of corporate governance experience and financial-reporting and audit knowledge on audit committee members' judgments. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(2), 31-47.

DHU, H., & HBP, C. (2019). Corporate Governance and Earnings Management: *A.IRE Journals*, 12 (2), 2456-8880.

Drogalas, G., Arampatzis, K., & Anagnostopoulou, E. (2016). The relationship between corporate governance, internal audit and audit committee: Empirical evidence from Greece. *Corporate Ownership and Control*, 14(1), 569-577.

García, L. S., Barbadillo, E. R., & Pérez, M. O. (2012). Audit committee and internal audit and the quality of earnings: empirical evidence from Spanish companies. *Journal of Management & Governance*, 16(2), 305-331.

IIA, International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (Standards), available at: <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatoryguidance/Pages/Standards.aspx>

IIA (2009), *IIA Position Paper: The Role of IA in ERM*, Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, FL, available at: www.theiia.org/download.cfm?file=62465.

IIA – UK and Ireland (2003), *Risk Based Internal Auditing*, Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, FL, available at: www.iaa.org.uk.

Karagiorgos, T., Drogalas, G., Gotzamanis, E., & Tampakoudis, I. (2010). Internal auditing as an effective tool for corporate governance. *Journal of business Management*, 2(1), 15-23.

Koumanakos, E., Siriopoulos, C., & Georgopoulos, A. (2005). Firm acquisitions and earnings management: evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 20(7), 663-678

Koutoupis, A. G., & Tsamis, A. (2009). Risk based internal auditing within Greek banks: a case study approach. *Journal of Management & Governance*, 13(1-2), 101-130.

Kyriazopoulos, G. (2017). Corporate governance and capital structure in the periods of financial distress. Evidence from Greece. *Investment Management & Financial Innovations*, 14(1), 254.

Li, C., Raman, K. K., Sun, L., & Yang, R. (2019). The SOX 404 control audit and the effectiveness of additional audit effort in lowering the risk of financial misstatements. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 1-29.

Marilena, Z., & Corina, I. (2012). Embellishment of financial statements through creative accounting policies and options. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62, 347-351.

Mertzanis, H. (2011). The effectiveness of corporate governance policy in Greece. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 19(3), 222-243.

Nagy, A. L., & Cenker, W. J. (2007). Internal audit professionalism and Section 404 compliance: The view of chief audit executives from northeast Ohio. *International Journal of Auditing*, 11(1), 41-49.

Oțetea, A. V., Tița, C. M. B., & Aristotel, U. M. (2013). Internal Public Audit in the Financial Crisis Context. *Procedia Economics and Finance*, 6, 688-693.

Prawitt, D. F., Sharp, N. Y., & Wood, D. A. (2012). Internal audit outsourcing and the risk of misleading or fraudulent financial reporting: Did Sarbanes-Oxley get it wrong?. *Contemporary Accounting Research*, 29(4), 1109-1136.

Sarens, G., & De Beelde, I. (2006). The relationship between internal audit and senior management: A qualitative analysis of expectations and perceptions. *International Journal of Auditing*, 10(3), 219-241.

Soltani, B. (2007). *Auditing: An international approach*. pearson education.

Spathis, C. T. (2002). Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 17(4), 179-191.

Spathis, C. T. (2003). Audit qualification, firm litigation, and financial information: an empirical analysis in Greece. *International Journal of Auditing*, 7(1), 71-85.

Tsalavoutas, I. (2017). The Role and Current Status of IFRS in the Completion of National Rules—Evidence from Greece. *Accounting in Europe*, 14(1-2), 102-112.

Zain, M. M., Subramaniam, N., & Stewart, J. (2006). Internal auditors' assessment of their contribution to financial statement audits: The relation with audit committee and internal audit function characteristics. *International Journal of Auditing*, 10(1), 1-18.

Zhou, H., Owusu-Ansah, S., & Maggina, A. (2018). Board of directors, audit committee, and firm performance: Evidence from Greece. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 31, 20-36

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βρέντζου, Ε. και Δημητράς, Α. (2015), Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα.

.

Καραμάνης, Κ., Βρουστούρης Π. και Λεβεντάκης Δ. (2018), Κανόνες Τήρησης Λογιστικών Αρχείων & Τιμολόγησης στα Ε.Λ.Π, Εκδόσεις ΜΕΝΙΠΠΙΟΣ Ι.Κ.Ε, Αθήνα.

Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β. (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα.

Λουμιώτης, Β. (2015), Διαχείριση Κινδύνων και Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστ, Αθήνα.

Μπατσινίλας, Ε. και Πατατούκας, Κ. (2012), Σύγχρονη Ανάλυση & Διερεύνηση των Οικονομικών Καταστάσεων, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα.

Μπατσινίλας, Ε. και Πατατούκας, Κ. (2015), Σύγχρονη Λογιστική (σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και με αναφορά κατά θέμα στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα), τόμος Α', 4η έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα.

Μπατσινίλας, Ε. και Πατατούκας, Κ. (2015), Σύγχρονη Λογιστική (σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και με αναφορά κατά θέμα στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα), τόμος Β', 4η έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα.

Νεγκάκης Ι. Χ. και Ταχυνάκης Δ. Π. (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου, Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Εκδόσεις ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ, Αθήνα 2013

Νεγκάκης, Ι. Χ. (2015), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Θεωρία και Εφαρμογές), Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.

Τουρνά, Ε. (2015), Χρηματοοικονομική Λογιστική, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα.

Χατζησταυράκης, Μ. (2017), Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.) Α' ΜΕΡΟΣ, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα.

Ψαράκη, Τ. (2011), Ελεγκτική: Εταιρική Διακυβέρνηση, Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Πίνακας 1 : Δεδομένα

COMPANY	YEAR	logSALES	TD/TE	TD/TA	NP/SALES	CA/TA	REC/SALES	INV/TA	WC/TA	GP/TA	BIG 4	EARNING MANAGEMENT
1	2015	9,82	2,41	0,42	0,00	0,49	0,15	0,08	-0,11	0,05	1	-392.235.000
1	2016	9,78	1,64	0,42	0,06	0,45	0,17	0,13	-0,01	0,11	1	730.957.000
1	2017	9,86	1,45	0,42	0,05	0,45	0,14	0,16	-0,08	0,12	1	38.228.000
2	2015	9,72	2,00	0,51	0,04	0,55	0,03	0,16	0,28	0,20	1	18.583.000
2	2016	9,65	1,21	0,38	0,06	0,61	0,05	0,20	0,34	0,20	1	-149.378.000
2	2017	9,76	0,76	0,29	0,05	0,61	0,04	0,22	0,31	0,24	1	-10.100.000
3	2015	9,75	0,78	0,28	-0,03	0,18	0,34	0,04	0,01	0,05	0	-1.096.755.000
3	2016	9,71	0,68	0,25	0,03	0,23	0,36	0,03	0,03	0,05	0	-831.544.000
3	2017	9,69	0,69	0,26	0,04	0,20	0,43	0,04	0,00	-0,02	0	79.438.000
4	2015	9,56	0,10	0,08	0,06	0,18	0,01	0,00	0,05	0,76	1	38.457.000
4	2016	9,55	0,31	0,21	0,05	0,10	0,01	0,00	-0,06	0,75	1	88.613.000
4	2017	9,57	0,89	0,40	0,03	0,11	0,01	0,00	-0,11	0,75	1	-119.557.000
5	2015	9,19	667,09	0,30	0,06	0,13	0,23	0,00	0,15	0,04	1	92.210.000
5	2016	9,20	651,87	0,29	0,06	0,16	0,22	0,00	0,09	0,05	1	97.420.800
5	2017	9,20	522,55	0,26	0,14	0,12	0,23	0,00	-0,12	0,05	1	226.217.000
6	2015	9,12	0,76	0,14	0,01	0,31	0,03	0,16	-0,45	0,40	0	-59.061.000
6	2016	9,15	0,78	0,15	0,02	0,31	0,04	0,16	-0,38	0,40	0	-38.624.000
6	2017	9,14	1,01	0,19	0,01	0,27	0,07	0,14	-0,17	0,33	0	-158.766
7	2015	5,16	0,37	0,27	-120,62	0,02	8,63	0,00	0,02	0,00	1	4.275.000
7	2016	5,13	0,49	0,32	-1392,44	0,02	7,25	0,00	0,01	0,00	1	-172.716.000
7	2017	4,98	0,50	0,34	-270,65	0,03	11,77	0,00	0,02	0,00	1	-13.228.000
8	2015	8,30	2,00	0,11	-0,05	0,68	0,06	0,47	-0,18	0,45	0	-35.355
8	2016	8,32	-37,83	0,08	-0,04	0,71	0,06	0,48	-0,28	0,46	0	-13.010.913
8	2017	8,32	8,59	0,04	-0,04	0,68	0,03	0,48	-0,27	0,50	0	-7.673.555
9	2015	6,78	0,06	0,04	0,05	0,85	0,53	0,00	0,62	0,50	0	-785.758
9	2016	6,84	0,00	0,00	0,14	1,00	0,54	0,00	0,74	0,58	0	352.400
9	2017	6,85	0,04	0,02	0,25	0,75	0,67	0,00	0,24	0,39	0	1.644.611
10	2015	8,14	2,15	0,47	0,01	0,40	0,19	0,09	-0,03	0,16	0	-13.030.343
10	2016	8,23	1,58	0,40	0,04	0,44	0,18	0,13	-0,03	0,21	0	1.226.823
10	2017	8,35	1,63	0,40	0,03	0,52	0,19	0,13	0,13	0,21	0	1.393.442
11	2015	7,97	0,85	0,17	0,01	0,99	0,26	0,16	0,19	0,14	0	-2.179.506
11	2016	7,96	0,94	0,21	0,01	0,99	0,28	0,14	0,22	0,15	0	6.309.917
11	2017	7,96	1,13	0,24	0,00	0,99	0,31	0,26	0,79	0,13	0	-7.293.903
12	2015	7,13	0,04	0,02	-0,02	0,06	3,22	0,00	-0,17	0,00	0	15.703.000
12	2016	6,84	0,04	0,03	0,00	0,07	6,93	0,00	-0,16	0,00	0	11.001.000

12	2017	9,07	0,51	0,21	0,11	0,44	0,65	0,06	-0,13	0,10	0	15.043.000
13	2015	8,44	0,36	0,25	0,22	0,12	0,25	0,06	0,07	0,06	1	31.583.000
13	2016	8,42	0,43	0,28	0,06	0,11	0,29	0,05	0,04	0,05	1	-24.695.000
13	2017	8,37	0,51	0,31	0,06	0,13	0,29	0,05	0,09	0,04	1	-12.446.000
14	2015	9,01	1,22	0,47	0,00	0,73	0,10	0,11	0,15	0,31	0	-9.367.292
14	2016	9,11	1,16	0,38	0,00	0,76	0,06	0,13	0,11	0,28	0	-78.171
14	2017	9,13	1,54	0,50	0,00	0,74	0,05	0,12	0,09	0,28	0	15.099.474
15	2015	6,89	0,17	0,13	2,02	0,08	2,86	0,02	0,00	0,00	0	14.402.000
15	2016	6,92	0,68	0,40	-2,03	0,06	1,21	0,01	0,04	0,00	0	-26.763.000
15	2017	7,25	0,38	0,19	-0,13	0,07	0,87	0,01	-0,19	0,01	0	-3.708.000
16	2015	8,65	2,46	0,60	-0,02	0,25	0,10	0,11	-0,05	0,04	1	-33.009.730
16	2016	8,62	3,04	0,59	-0,05	0,29	0,12	0,15	-0,07	0,07	1	-32.109.149
16	2017	8,95	0,66	326,68	0,04	379,44	0,21	210,24	148,52	56,99	1	-36.807.000
17	2015	8,98	0,00	0,00	0,01	0,29	0,42	0,00	0,15	0,03	1	-34.164.137
17	2016	8,94	0,00	0,00	0,12	0,28	0,53	0,00	0,20	0,04	1	272.139.286
17	2017	9,04	0,00	0,00	0,06	0,29	0,31	0,01	0,28	0,03	1	-69.285.055
18	2015	8,96	0,00	0,00	0,06	5,62	0,12	0,14	0,36	1,28	1	-48.400
18	2016	8,95	0,00	0,00	0,04	0,60	0,10	0,02	0,10	0,10	1	-3.298.900
18	2017	8,97	0,00	0,00	0,04	0,64	0,11	0,02	0,07	0,12	1	-56.943.140
19	2015	7,38	2,81	0,61	-0,17	0,40	2,66	0,05	0,26	0,14	0	14.577.000
19	2016	7,26	2,45	0,55	0,68	0,39	3,01	0,04	0,21	0,11	0	-1.762.000
19	2017	8,41	0,76	0,16	-0,03	0,37	0,27	0,05	-0,47	0,16	0	-11.525.000
20	2015	8,99	0,88	0,46	-0,15	0,02	0,00	0,00	-0,12	-0,07	0	-128.435.000
20	2016	8,66	1,07	0,51	-0,25	0,02	0,00	0,00	-0,07	-0,06	0	-102.981.000
20	2017	7,63	0,95	0,42	-2,13	0,01	0,00	0,00	-0,06	-0,04	0	-77.225.000
21	2015	8,87	0,89	0,10	-0,01	0,47	0,08	0,03	0,08	0,21	0	-15.964.000
21	2016	8,83	1,05	0,11	0,00	0,54	0,11	0,02	0,09	0,21	0	-11.560.000
21	2017	8,91	1,27	0,13	0,00	0,55	0,10	0,04	0,07	0,21	0	-4.996.000
22	2015	8,88	1,04	0,22	0,02	0,33	0,02	0,17	-0,24	0,33	0	-2.902.000
22	2016	8,90	1,16	0,22	0,03	0,36	0,03	0,17	-0,21	0,35	0	17.082.000
22	2017	8,88	1,01	0,21	0,03	0,13	0,02	0,18	-0,43	0,35	0	-30.965.000
23	2015	7,81	2,51	3,99	0,01	4,39	0,49	0,58	-2,50	2,14	0	-7.513.047
23	2016	8,81	3,92	0,36	-0,05	0,46	0,06	0,04	-0,24	0,20	0	-36.843.703
23	2017	8,85	4,11	0,41	-0,01	0,58	0,08	0,06	-0,11	0,22	0	1.440.995
24	2015	8,58	1,56	0,40	-0,08	0,49	0,90	0,02	0,13	0,05	0	-45.328.000
24	2016	8,67	1,96	0,37	-0,10	0,51	0,83	0,01	0,07	0,03	0	-82.541.000
24	2017	8,75	2,05	0,41	-0,03	0,45	0,50	0,01	0,07	0,02	0	18.354.000
25	2015	5,67	0,00	0,31	-0,19	0,19	0,28	0,00	-0,11	-0,08	1	-20.535.848
25	2016	5,68	0,00	0,38	-0,20	0,17	0,24	0,01	0,16	0,08	1	-68.437.173
25	2017	5,70	0,04	0,47	-0,12	0,18	0,26	0,01	-0,22	-0,04	1	-91.812.420